

רשומות

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

18 במרס 2014

861

ט"ז באדר ב' התשע"ד

עמוד

הצעת חוק הסדרת העיסוק בהדברת מזיקים לאדם ולרכוש, התשע"ד-2014 482

הצעת חוק הסדרת העיסוק בהדברת מזיקים לאדם ולרכוש, התשע"ד-2014

פרק א': מטרה והגדרות

1. מטרה
חוק זה מטרתו להסדיר את העיסוק בהדברת מזיקים לאדם ולרכוש, ובכלל זה לקבוע הוראות לעניין הכשרתם של העוסקים בהדברה, הליכי הרישוי לעיסוק בהדברה והפיקוח על העיסוק כאמור, והכול במטרה לצמצם את הפגיעה בסביבה ולמנוע פגיעה בבריאות האדם.

ד ב ר י ה ס ב ר

מזיקים לאדם מוסדר בתקנות החומרים המסוכנים (רישום תכשירים להדברת מזיקים לאדם), התשנ"ד-1994 (ק"ת התשנ"ד, עמ' 1285) (להלן – תקנות רישום תכשירים), שהותקנו מכוח חוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג-1993 (להלן – חוק החומרים המסוכנים), ומצוי באחריות המשרד להגנת הסביבה זה כשני עשורים. יובהר כי מדובר בתכשירים שאינם מיועדים לשימוש על גוף האדם.

רישום תכשירי הדברה חקלאיים מוסדר מכוח חוק הגנת הצומח, התשט"ז-1957 (להלן – חוק הגנת הצומח), לגבי תכשירים המשמשים להדברה בצמחים, ומכוח פקודת מחלות בעלי חיים [נוסח חדש], התשמ"ה-1985 (להלן – פקודת מחלות בעלי חיים), לגבי תכשירים המשמשים להדברה בבעלי חיים, ומצוי באחריות משרד החקלאות ופיתוח הכפר. יודגש כי החוק המוצע אינו קובע הסדרה של עיסוק בהדברה חקלאית כאמור. תכשירים המיועדים לשימוש על גוף האדם חייבים ברישום במשרד הבריאות, וממילא אין הסדרה של עיסוק לעניין השימוש בתכשירים כאמור בהתאם לכך וכפי שיפורט להלן, אדם לא ייחשב על פי המוצע ל"בית גידול" למזיקים, ומזיקים החיים על גוף האדם לא ייחשבו ל"מזיקים" על פי החוק המוצע.

היבט שלישי בתחום המזיקים לאדם נוגע לטיפול במפגעים ובמטרדים שיוצרים המזיקים. כיום, היבט זה מוסדר בחלקים ה' ו' לפקודת בריאות העם, 1940, ויש כוונה להסדיר את הטיפול במפגעים בשלב מאוחר יותר.

כאמור, החוק המוצע מטרתו להסדיר את העיסוק בהדברה. ההסדר המוצע כולל איסור על עיסוק בהדברה על מי שאין בידו רישיון מדברי, שהוא אחד מחמישה סוגי רישיונות מוצעים, אשר יינתנו לאחר הכשרה ייעודית ומותאמת לסוג הרישיון. כיום, על פי תקנות הדברת מזיקים ניתנים שלושה סוגי רישיונות, המכונים היתר קטילת חרקים, היתר קטילת מכרסמים והיתר אידו. בפועל מחזיקים מרבית המדברים בהיתר לקטילת חרקים ומכרסמים, שלפיו הם רשאים לבצע כל סוג של הדברת מזיקים לאדם ולרכוש, למעט הדברה באידו.

בנוסף, העיסוק בהדברה מותר לפי הדין הקיים גם לעובדי הדברה המועסקים על ידי מדברי בעל היתר ותחת פיקוחו, אף אם אין בידם היתר. זאת בעוד שעל פי ההסדר

סעיף 1 החוק המוצע מטרתו להסדיר את העיסוק בהדברת מזיקים לאדם ולרכוש (להלן – מזיקים), כך שפעולות הדברה כלפי מזיקים יבוצעו באופן שיצמצם את הפגיעה בסביבה ובבריאות האדם. לשם כך מוצע לקבוע בחוק הסדרים לעניין הכשרתם של מדברים, הליכי רישוי מדברים, והפיקוח על העיסוק בהדברה, ובכלל זה חובות שיחולו על מדברים ומזמיני הדברה.

הטיפול במזיקים נוגע לשלושה היבטים מקצועיים ורגולטוריים: הסדרת העיסוק בהדברה, הסדרת האמצעים להדברת מזיקים והסדרת הטיפול במפגעים ובמטרדים. החוק המוצע נוגע להיבט הראשון מבין השלושה, קרי, הסדרת העיסוק בהדברה.

כיום, העיסוק בהדברה מוסדר בתקנות רישוי עסקים (הדברת מזיקים), התשל"ה-1975 (ק"ת התשל"ה, עמ' 1184) (להלן – תקנות הדברת מזיקים). תקנות אלה הותקנו, בין השאר, מכוח חקיקה לשעת חירום (חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים), התשי"ח-1957 (להלן – חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים), וככאלה – תוקפן של אותן תקנות שהותקנו מכוח החוק האמור מותנה בהכרות הממשלה על מצב חירום במדינת ישראל. כידוע, המגמה העקבית של ממשלת ישראל למן שנות ה-90 של המאה הקודמת היא לפעול לניתוק החקיקה הנוחצה לפעילותו של המינהל הציבורי בישראל מן הזיקה להכרזה על שעת חירום שעליה החליטה הממשלה בעבר (ראו למשל החלטת ממשלה מס' 1780 מיום י"ג בניסן התשס"ד (4 באפריל 2004) בדבר הכרזה על מצב חירום לפי סעיף 38 לחוק:יסוד: הממשלה).

החלפת ההסדר שבתקנות הדברת מזיקים בהסדר חדש ועדכני בחקיקה ראשית תביא לניתוק של ההוראות העוסקות בהסדרת העיסוק בהדברה ממצב החירום ותגשים את מדיניות הממשלה בנושא. לאור האמור, מוצע לעגן את הסדרת העיסוק בהדברה בחוק, חלק ההסדרה בחקיקת משנה מכוח חקיקת שעת חירום. החוק המוצע מבוסס על ההסדר הקיים בתקנות הדברת מזיקים, מעדכן ומשפר אותו.

כאמור, ההיבט השני של הטיפול במזיקים נוגע לאמצעי ההדברה. תכשירי הדברה חייבים ברישום מכוח הדין הקיים בכמה הקשרים. רישום תכשירים להדברת

”אחראי פיקוח” – מי שמונה לפי סעיף 19;

”אמצעי טיפול” – אמצעים מכניים, פיסיקליים או ביולוגיים להשמדה, למשיכה, ללכידה, לעיכוב התפתחות, לדחייה, להרחקה או להפחתת אוכלוסייה של מזיקים, או אמצעים כימיים למשיכה או ללכידה של מזיקים;

”אמצעי מניעה” – אמצעים מכניים או טכניים המופעלים לגבי בית גידול, ובכלל זה סילוק, ייבוש, ניקו, כיסוי, בנייה וסתימה;

”בית גידול” – כל מקום לרבות מבנה, כלי תחבורה, מקווה מים, צמח, מכל, שטח פתוח, מיתקן, חפץ או חומר, שמצבו, אופן החזקתו או אופן השימוש בו מאפשרים התפתחות מפגע או מטרה, למעט בית גידול טבעי, אדם או בעל חיים שאינו מזיק;

ד ב ר י ה ס ב ר

להדברת מזיקים לאדם ולרכוש. לצד אמצעים אלה קיימים אמצעים מכניים, פיסיקליים או ביולוגיים המשמשים אף הם, בין השאר, להשמדה או להרחקה וללכידה של מזיקים, שמקובל להגדירם מבחינה מקצועית כאמצעי טיפול. מלכודות ללכידת מזיקים הן דוגמה לאמצעי טיפול כאמור. יובהר כי ההגדרה אינה כוללת אמצעים שנעשה בהם שימוש על גוף האדם, כגון צמידים.

אמצעי מניעה, על פי ההגדרה המוצעת, הם אמצעים מכניים או טכניים, דוגמת סילוק, ייבוש, ניקו, כיסוי, בנייה וסתימה, המופעלים על בית גידול למזיקים כדי למנוע מפגעים או מטרדים של מזיקים, בלא שימוש באמצעי טיפול או הדברה בחומרים כימיים. כך למשל, סילוק ערימת פסולת אורגנית המהווה בית גידול לזבובים, עשוי לעתים למנוע את המפגע.

לשימוש באמצעי מניעה או אמצעי טיפול יתרונות סביבתיים מובהקים. על כן, כדי לצמצם ככל האפשר את הפגיעה בסביבה, מוצע לקבוע בסעיף 12, עדיפות לשימוש באמצעי טיפול או אמצעי מניעה על פני ביצוע הדברה, כאשר הדבר מתאים ואפשרי.

יצוין כי על פי המוצע, יוכל השר להגנת הסביבה (להלן – השר) לקבוע בתקנות, בהתייעצות עם שר הבריאות, כי אמצעי טיפול ואמצעי מניעה מסוימים המופעלים לגבי מזיקים ובתי גידול של מזיקים, שאינם חייבים ברישום לפי הדין הקיים, יהיו חייבים באישור או ברישום, וייחשבו, לענין החוק המוצע, לתכשירי הדברה ויחולו על השימוש בהם הוראות החוק המוצע.

להגדרה ”בית גידול” – אחת התכונות המרכזיות המאפיינות מזיקים היא התרבות מהירה והיווצרות אוכלוסיות גדולות. התרבות כזאת מתרחשת כאשר תנאי הסביבה מאפשרים זאת. בית גידול הוא כל מקום המאפשר התפתחות אוכלוסיית מזיקים בשל מצבו, אופן החזקתו, או אופן השימוש בו. לדוגמה, בריכות חמצון שאינן מתוחזקות כראוי יכולות לשמש בית גידול ליתושים, וערימות זבל בלתי מטופלות יכולות לשמש בית גידול לזבובים. על פי המוצע, בית גידול יוגדר ככולל כל מקום, ובכלל זה חפץ, מבנה, מקווה מים, צמח, מכל, שטח, מיתקן או חומר, שבהם מזיקים מתקיימים או עשויים להתקיים.

המוצע, ייאסר ביצוע הדברה בידי מי שאין בידו רישיון מדביר המתאים לביצוע אותה הדברה, למעט למשך תקופת מעבר בת שתיים שבמהלכה יוכלו עובדי הדברה להמשיך בעבודתם.

על פי המוצע יהיו חמישה סוגי רישיונות מדבירים, אשר יאפשרו הכשרה ייעודית ומותאמת לפי סוגי עבודות ההדברה. רישיון מדביר בסיסי יאפשר עיסוק בהדברה בהיקף מצומצם יחסית ויינתן לאחר הכשרה ובחינה בהיקף מוגבל יחסית. רישיון זה יהווה שלב ראשון ומחייב בתהליך הכשרה ורישוי הדרגתי. מדביר יהיה רשאי לקבל רישיונות מתקדמים יותר (במדרג השני של הרישיונות). קרי רישיון מדביר מתקדם ורישיון מדביר בשטח פתוח, רק לאחר שנה שבמהלכה החזיק ברישיון מדביר בסיסי, ולאחר הכשרה נוספת ובחינה. בעלי רישיון כאמור יוכלו לבצע הדברה מורכבת יותר ובהיקפים גדולים יותר, למעט הדברה בשטח פתוח והדברה באיוד. רישיון מדביר בשטח פתוח הוא רישיון ייעודי לסוגי ההדברה המבוצעת בשטח פתוח על היבטיה הייחודיים, במדרג השלישי של הרישיונות מוצע לקבוע, בדומה למצב כיום, רישיון מדביר מתקדם מורשה לאיוד שאותו יהיה רשאי לקבל מי שהחזיק במשך שנה ברישיון מדביר מתקדם, ולאחר הכשרה ייעודית. בנוסף, מוצע לקבוע רישיון ייעודי למדביר צבאי, המיועד להדברה במחנות צה”ל בלבד, ויכלול הכשרה ייעודית לצורכי הצבא.

על אף האמור, כדי לאפשר גמישות בעבודת המדבירים במצבים המחייבים ביצוע הדברה על ידי כמה מדבירים במקביל, מוצע לאפשר, כחריג לאיסור הכללי על עיסוק בהדברה בלא רישיון מדביר מתאים, סיוע למדביר בידי מדביר אחר גם אם אין בידו רישיון מתאים לאותה הדברה. המדביר המסייע יוכל לבצע את העבודה רק בנוכחותו ובהשגחתו של מדביר שיש בידו רישיון מדביר. יצוין כי הסדר זה לא יחול לגבי הדברה באיוד, המחייבת הכשרה ייעודית.

סעיף 2 מוצע להגדיר מונחים שונים בחוק המוצע, ובהם המונחים האלה:

להגדרות ”אמצעי טיפול” ו”אמצעי מניעה” – החוק המוצע מסדיר, ככלל, את העיסוק בהדברה בתכשירים כימיים

”בית גידול טבעי” – כל אחד מאלה:

- (1) בית גידול שהוא בצורתו הטבעית, שאינו תוצר של בני אדם, במישורין או בעקיפין, או שלא עבר שינויים משמעותיים על ידי האדם;
 - (2) בית גידול המצוי בשמורת טבע או בגן לאומי;
 - (3) בית גידול שמטרתו שחזור סביבה טבעית;
- ”גן לאומי”, ”ערך טבע מוגן” ו”שמורת טבע” – כהגדרתם בחוק גנים לאומיים; ”הדברה” – שימוש באמצעים כימיים להשמדה, לעיכוב התפתחות, לדחייה, להרחקה או לצמצום אוכלוסייה של מזיקים; ”הדברה באיור” – הדברה באמצעות גז; ”הוועדה לענייני מדבירים” – הוועדה שמונתה לפי סעיף 17; ”חוק גנים לאומיים” – חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתריים לאומיים ואתרי הנצחה, התשנ”ח-1998¹;
- ”חוק החומרים המסוכנים” – חוק החומרים המסוכנים, התשנ”ג-1993²;
- ”חוק העונשין” – חוק העונשין, התשל”ז-1977³;
- ”חוק להגנת חיית הבר” – חוק להגנת חיית הבר, התשט”ו-1955⁴;
- ”חיית בר מוגנת” – כהגדרתה בחוק להגנת חיית הבר;
- ”מדביר” – בעל רישיון מדביר;

ד ב ר י ה ס ב ר

ומוגנים במסגרת חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, התשנ”ח-1998 (להלן – חוק גנים לאומיים).

מוצע להגדיר בית גידול טבעי כבית גידול שלא נוצר בידי אדם או לא עבר שינויים משמעותיים בידי האדם, כבית גידול המצוי בשמורת טבע או בגן לאומי כהגדרתם בחוק גנים לאומיים, או כבית גידול המשחזר סביבה טבעית (דוגמת אגמון החולה). מוצע להגדיר את המונח כדי לקבוע הוראות מיוחדות לטיפול במקרים שבהם מקורם של המזיקים הוא בבתי גידול טבעיים. במקרים אלה יש צורך בפעולה המונעת את הפגיעה באדם בלי לפגוע בבית הגידול הטבעי.

להגדרה ”הדברה” – מוצע לקבוע כי הדברה היא פעולה שבה נעשה שימוש בחומרים כימיים כנגד מזיקים, לצורך השמדתם, עיכוב התפתחותם, דחייתם, הרחקתם או צמצום אוכלוסייתם. זאת, להבדיל למשל מפעולה כנגד מזיקים באמצעים ביולוגיים כגון דגים אשר ניזונים מחולי יתושים במקורות מים. כאמור, מטרתו של החוק המוצע להסדיר את העיסוק בהדברה, ולשם כך הוא קובע מתי ביצוע הדברה ייחשב לעיסוק בהדברה, שעליו יחול ההסדר המוצע.

כאמור לעיל, מטעמים של שמירת איכות הסביבה והגנה מיטבית על בריאות הציבור מפני חומרי הדברה העלולים לסכן את הציבור, מוצע לקבוע עדיפות להפעלת אמצעי מניעה על בית הגידול של המזיקים לשם טיפול בבית הגידול או סילוקו, וכן להשתמש באמצעי טיפול שאינם חומרים כימיים כלפי מזיקים כשהדבר אפשרי, טרם ביצוע הדברה.

ההגדרה המוצעת אינה כוללת אדם או בעל חיים שאינו מזיק, שכן הדברה על בעל חיים היא הדברה וטרנירית המוסדרת מכוח פקודת מחלות בעלי חיים, ולעניין הדברה על גוף האדם אין כאמור הסדרה של עיסוק, ורישום התכשירים מוסדר בין השאר, מכוח פקודת הרוקחים. כמו כן מוצע להחריג מההגדרה המוצעת ”בית גידול טבעי”, שהטיפול בו דורש התייחסות מיוחדת כפי שיפורט להלן.

להגדרה ”בית גידול טבעי” – רוב בתי הגידול למזיקים הם תוצאה של פעולות האדם, המפירות את האיזון הטבעי בסביבה. בתי גידול אלה אינם רצויים ויש למנוע את היווצרותם, לסלקם או להחזיקם כך שתימנע התפתחות המזיקים. עם זאת, בתי גידול מצויים גם בטבע, בין שהם במצבם המקורי, ובין שהם משוקמים או משוחזרים. חלק ניכר מבתי הגידול הטבעיים מצויים בשמורות טבע,

¹ ס”ח התשנ”ח, עמ’ 202.

² ס”ח התשנ”ג, עמ’ 28.

³ ס”ח התשל”ו, עמ’ 226.

⁴ ס”ח התשט”ו, עמ’ 10.

מוצר מעובד" – תוצר של תעשייה או מלאכה, לרבות אריזתו;

"מזיקים" – בעלי חיים שאינם ערך טבע מוגן או חיית בר מוגנת, העלולים לגרום למפגע או למטרד, המנויים בתוספת ובתנאים הקבועים בה;

"מטרד" – נזק לרכוש או למוצרי מזון מעובדים או אי-נוחות חמורה לאדם, הנגרמים בשל נוכחות או פעילות של מזיקים, או חשש ממשי לנזק או לאי-נוחות כאמור;

"הממונה" – ממונה לענייני מדבירים שמונה לפי סעיף 16;

"המנהל" – עובד המשרד להגנת הסביבה הכפוף במישרין למנהל הכללי של המשרד, שהשר הסמיכו לעניין פרק ז';

"מפגע" – נוכחות או פעילות של מזיקים הגורמת לפגיעה בגוף האדם או בבריאותו או שיש חשש ממשי שתגרום לפגיעה כאמור, והכול באחת מדרכים אלה:

ד ב ר י ה ס ב ר

יצוין כי לעתים בעלי חיים מסוימים מהווים מזיקים לבריאות האדם (להלן – מזיקים תברואיים), מזיקים קלאיים ומזיקים וטרינריים גם יחד. דוגמה למזיקים כאלה הם צרעות ופרעושים.

החוק המוצע תוחם את מסגרת הטיפול וההתייחסות למזיקים על פי פגיעתם הישירה באדם וברכוש. בעל חיים המנוי בתוספת, לא יחשב למזיק והדברתו לא תיכנס בגדר תחולת החוק המוצע, כל עוד אינו גורם לפגיעה או חשש לפגיעה כאמור (אפשרות הגרימה ל"מטרד" ול"מפגע" היא תנאי להגדרה "מזיקים").

להגדרה "מטרד" – מוצע להגדיר מטרד כנזק או אי-נוחות חמורה הנגרמים בידי מזיקים, או חשש ממשי לנזק או אי-נוחות כאמור. סוג אחד של מטרד מזיקים הוא פגיעה במוצרים מעובדים כגון רהיטים וברי, ובמזון יבש מאופסן כגון קמח, סוכר ואורז. מטרידים אלה עלולים להתקיים בבתי מגורים, אך עיקר הטיפול בהם נעשה במוסדות ובמפעלים.

סוג שני של מטרד הנכלל בהגדרה המוצעת הוא אי-נוחות חמורה או חשש לאי נוחות כאמור עקב נוכחות בלתי רצויה ולא נעימה של מזיקים. מטרד מסוג זה מתבטא למשל בזמזום, לכלוך, תחושת דחייה ואי-נוחות. מטרידים מסוג זה שכיחים בישראל באזורי מגורים מסוימים, ודורשים מענה הולם תוך מיזעור הנזק הסביבתי שעלול לגרום הטיפול באותם מזיקים.

להגדרה "המנהל" – מוצע לקבוע כי השר ימנה מנהל מבין עובדי משרדו לעניין הטלת עיצומים כספיים. כפי שמקובל בחוקים סביבתיים בשנים האחרונות, מוצע לקבוע כי המנהל יהיה עובד בכיר של המשרד להגנת הסביבה, הכפוף במישרין למנהל הכללי של המשרד. זאת לאור ההסדר הייחודי של ענישה באמצעות הטלת עיצומים כספיים על מדבירים.

להגדרה "מפגע" – מוצע להגדיר "מפגע" כנוכחות או פעילות של מזיקים הגורמת לפגיעה בגוף האדם או בבריאותו, או שעלולה לגרום לפגיעה כאמור. מזיקים פוגעים בגוף האדם בכמה דרכים, החל מפגיעות קלות, כגון גירוד מקומי, או גרימת תגובה אלרגית, ועבור לפגיעות

להגדרה "הדברה באיור" – מוצע להגדיר כהדברה באיור, הדברה באמצעות חומרי הדברה במצב צבירה של גז. הדברה מסוג זה כרוכה בסיכונים מיוחדים, ועל כן מוצע לקבוע לגביה הסדרי רישוי ייעודיים וכן הוראות מיוחדות לעניין ביצועה.

להגדרה "מוצר מעובד" – מוצע להגדיר מוצר מעובד כתוצר של תעשייה או מלאכה, לרבות אריזתו של המוצר. המדובר במוצרים כמו רהיטים, בגדים, עורות וספרים וכן במוצרי מזון ארוזים או תעשייתיים כגון קמח, סוכר ואורז. בחוק המוצע נעשה שימוש במונח זה בהקשר של ההגדרה "מטרד", הכוללת בין השאר, נזק לרכוש או למוצרי מזון מעובדים שגרמה נוכחות או פעילות של מזיקים. כמו כן, כדי לעסוק בהדברת מזיקים במוצרים מעובדים נדרש על פי המוצע רישיון מדברי מתקדם.

הדברה במוצרים מעובדים נחשבת להדברה תברואית ומחייבת הסדרת העיסוק, לעומת הדברה בירקות ופירות שאינם מעובדים, שנחשבת לחלק מתהליך גידול הצומח בחקלאות, ומוסדרת לפי חוק הגנת הצומח.

להגדרה "מזיקים" – כאמור, עניינו של החוק המוצע בהדברת מזיקים לאדם ולרכוש. בהתאם לכך, מוצע לכלול בהגדרה בעלי חיים העלולים לגרום לפגיעה באדם, באמצעות פגיעה בגוף האדם או בבריאותו (למשל באמצעות עקיצה או נשיכה, או העברת מחלות). נוכחות מטרידה או פגיעה במזון או ברכוש. מזיקים אלה מפורטים בתוספת לחוק, שאותה יוכל השר להגנת הסביבה לתקן בצו, לאחר התייעצות עם שר הבריאות ושר החקלאות ופיתוח הכפר.

אלה לא ייחשבו למזיקים על פי ההגדרה המוצעת:

- (1) בעלי חיים טפילים המצויים על גוף האדם, כגון כינים, שהטיפול בהם מצוי באחריות משרד הבריאות;
- (2) בעלי חיים הגורמים לנזק עקיף לאדם, על ידי פגיעה בבעלי חיים שבני אדם מגדלים, או בגידולים קלאיים – הטיפול באלה מצוי בתחום אחריותו של משרד החקלאות ופיתוח הכפר;
- (3) מיני בעלי חיים שהם ערך טבע מוגן לפי חוק גנים לאומיים או חיית בר מוגנת לפי חוק להגנת חיית הבר, התשט"ו-1955.

(1) עקיצה, נשיכה, התזה, מגע או השפעה של מזיקים, העלולה לגרום לתגובה פיזית באדם;

(2) העברת מחוללי מחלה לאדם;

"רישיון מדביר", "רישיון" – רישיון מדביר בסיסי, רישיון מדביר מתקדם, רישיון מדביר מתקדם המורשה לאיוד, רישיון מדביר בשטח פתוח או רישיון מדביר צבאי;

"רישיון מדביר בסיסי", "רישיון מדביר מתקדם", "רישיון מדביר מתקדם המורשה לאיוד", "רישיון מדביר בשטח פתוח" ו"רישיון מדביר צבאי" – כמשמעותם בסעיף 4;

"השר" – השר להגנת הסביבה;

"תכשיר הדברה" – חומר או תערובת של חומרים כימיים, בכל מצב צבירה, המיועדים להדברה;

"תכשיר הדברה רשום" – תכשיר הדברה שנרשם לפי חוק החומרים המסוכנים.

פרק ב': רישוי מדבירים

3. (א) לא יעסוק אדם בהדברה אלא אם כן יש בידו רישיון מדביר שניתן לו לפי חוק זה. מסוג המתאים לביצוע ההדברה, ובהתאם לתנאי הרישיון ולהוראות לפי חוק זה.

ד ב ר י ה ס ב ר

חובתם לפעול בהתאם לתנאי רישיונם ולהוראות לפי החוק המוצע.

עיסוק בהדברה הוא עיסוק בחומרים המסוכנים לאדם ולסביבה, הנעשה לרוב בתוך בתי מגורים או בקרבת בני אדם, ועל כן זהו עיסוק הטעון פיקוח. מעבר לסיכונים הרגילים הנובעים מביצוע הדברה, כרוכה פעולת ההדברה לעתים גם בסיכון מיוחד לאדם ולסביבה, כתוצאה, למשל, משימוש בגזים, שחלקם רעילים ביותר (כגון פוספיז) או בחומרים בעלי השפעות סיבתיות שליליות (כגון מתיל ברומיד). במקרה של הדברה באמצעות ערפול, הפעולה כרוכה בפזיור חומרים מסוכנים באוויר, כמו סולר בריכוזים גבוהים, נוסף על חומרי ההדברה. במקרים המתוארים, עלולות פעולות ההדברה לגרום גם לזיהום אוויר ולנוקים בריאותיים. סוג נוסף של סיכונים הכרוכים בהדברה נובע משימוש בחומרים שאינם פריקים, כגון DDT, המצטברים בסביבה ועלולים לגרום לנוקים חמורים לטווח ארוך. בשל הסיכונים המיוחדים הכרוכים בהדברה, לא ניתן לאפשר לאדם שאינו בעל הכשרה מתאימה לבצע הדברה.

מאז שנת 1975 מוסדר העיסוק בהדברה באמצעות תקנות הדברת מזיקים. תקנות אלה קובעות מסגרת בלתי מספקת מבחינה משפטית ומקצועית להסדרת העיסוק בהדברה, אשר כאמור, החוק המוצע נועד להחליפה. בין השאר, על פי התקנות רשאים מדבירים להעסיק עובדים שאינם מדבירים בביצוע הדברה. עובדי הדברה בלתי מקצועיים אלה מבצעים בפועל חלק ניכר מן ההדברות החוקיות בישראל על פי הדין הקיים. מצב זה מגביר את הסיכון לציבור ולסביבה, מאחר שעובדים שלא קיבלו הכשרה מתאימה פועלים בלא ידע מקצועי מספיק לגבי דרכי הטיפול והסיכונים הכרוכים בשימוש בחומרים המסוכנים, ובנסיבות העניין קשה מאוד לפקח על עבודתם.

חמורות יותר כמו צריכה בעור ובעיניים המחייבות לעתים טיפול רפואי. בין הפגיעות החמורות שגורמים מזיקים ניתן למנות עקיצה המלווה בהחרת ארס, כמו עקיצת הצרעה.

בנוסף, חלק מהמזיקים התברואיים הם בעלי תכונות ביולוגיות המאפשרות להם להעביר נגיפים, חיידקים, יצורים חד-תאיים ותולעים, מבעלי חיים לבעלי חיים אחרים או לבני אדם. בדרך זו, שותפים המזיקים להתפשטות מחלות כגון מלריה, דבר, קדחת הנילוס המערבי, קדחת הכתמים ועוד.

להגדרות "תכשיר הדברה" ו"תכשיר הדברה רשום" – על פי החוק המוצע (ראו סעיף 12), מדביר המבצע הדברה של מזיקים לאדם או לרכוש חייב להשתמש בתכשיר הדברה רשום. לשם כך, מוצע להגדיר תכשיר הדברה כחומר או תערובת של חומרים כימיים, בכל מצב צבירה, המיועדים לביצוע הדברה של מזיקים.

כמו כן מוצע להגדיר "תכשיר הדברה רשום" ככזה שנרשם לפי חוק החומרים המסוכנים. כאמור, רישום תכשירי הדברה נעשה היום לפי תקנות רישום תכשירים. תקנות אלה הותקנו מכוח חוק החומרים המסוכנים, ומסדירות את רישום התכשירים להדברה תברואית במשרד להגנת הסביבה.

יצוין כי תכשירי הדברה חקלאיים להגנת הצומח ולהגנה מפני מחלות בעלי חיים נרשמים היום במשרד החקלאות ופיתוח הכפר, ותכשירי הדברה לשימוש על גוף האדם נרשמים במשרד הבריאות. לאור ההגדרה המוצעת ל"תכשיר הדברה רשום", השימוש בתכשירים אלה אינו נכלל בהדברה המוסדרת בחוק המוצע.

סעיף 3 סעיף זה קובע מהו עיסוק בהדברה וקובע את חובת הרישוי של העוסקים בהדברה ואת

(ב) לעניין זה, "עיסוק בהדברה" – כל אחד מאלה, בין שהוא נעשה בתמורה ובין שלא בתמורה –

(1) ביצוע הדברה דרך עיסוק, לרבות באמצעות תכשיר הדברה המיועד לשימוש הקהל הרחב;

(2) ביצוע הדברה בתכשיר הדברה המיועד לשימוש מדבריים בלבד, אף אם הוא חד-פעמי.

סוגי רישיונות
מדביר

4. ואלה סוגי רישיונות מדביר:

(1) רישיון מדביר בסיסי – רישיון לבצע הדברה בבית מגורים ובגינה פרטית הצמודה לו, למעט הדברה באיוד והדברת מזיקים המתפתחים בתוך הקרקע ובתוך מוצרים מעובדים לרבות מוצרי מזון מעובדים;

(2) רישיון מדביר מתקדם – רישיון לבצע הדברה כמפורט להלן, למעט הדברה באיוד:

(א) הדברה בהתאם לרישיון מדביר בסיסי;

(ב) הדברה במבנים שאינם בית מגורים, לרבות מכולה לאחסון, מפעל, בית עסק או מוסד ציבורי, ובגינות פרטיות הצמודות להם, וכן בכלי תחבורה;

(ג) הדברת מזיקים המתפתחים בתוך הקרקע ובתוך מוצרים מעובדים לרבות מוצרי מזון מעובדים;

ד ב ר י ה ס ב ר

בין הקריטריונים המשמשים בקביעת סוגי הרישיונות והיחס ביניהם ניתן למנות את היקף השטח המטופל, מגוון סוגי בתי הגידול, מיני המזיקים הפוטנציאליים, מורכבות העבודה ומידת הסיכון הכרוך בה. ואלה סוגי רישיונות המדביר שמוצע לקבוע:

1. רישיון מדביר בסיסי – מוצע לקבוע שמדביר בסיסי יהיה רשאי לבצע הדברה בבתי מגורים ובגינות פרטיות הצמודות להם. מעצם טיבם, מקומות אלה מוגבלים בשטחם, והמזיקים האופייניים להם מעטים יחסית, ובהם תיקנים, נמלים, עכברים וחולדות. המדביר הבסיסי לא יהיה רשאי לבצע הדברה של מזיקים במוצרים מעובדים, כגון טרמיטים וחיפושיות עץ, ולא הדברה של מזיקים במוצרי מזון מעובדים, כגון חיפושית הארוז ועש הקמח, שכן הדברה של מזיקים מעין אלה מחייבת הכשרה והתמחות מיוחדות. כמו כן, מדביר בסיסי לא יהיה רשאי לבצע הדברה באיוד, שהיא הדברה הכרוכה בסיכון מיוחד.

2. רישיון מדביר מתקדם – רישיון זה כולל את רישיון המדביר הבסיסי ומוסיף עליו. על פי המוצע, הרישיון יתיר למדביר לבצע הדברה, למעט הדברה באיוד, בכל סוגי המבנים, ובכלל זה במכולות המשמשות לאחסון, במפעלים, בבתי עסק או במוסדות ציבוריים, וכן בכלי תחבורה. רישיון זה מאפשר לבצע סוגים רבים יותר של הדברה בחללים בנויים, גדולים ומורכבים יותר, שכרוך בהם סיכון לאוכלוסייה גדולה יותר. הרישיון יכלול גם הדברת מזיקים המתפתחים בתוך הקרקע, כגון טרמיטים, וכן כאלה המתפתחים בתוך מוצרים מעובדים, לרבות מוצרי מזון מעובדים. מורכבות העבודה בהדברה מהסוג האמור, כמו גם סוגי המזיקים האופייניים ותכשירי ההדברה המתאימים להם, מחייבים הכשרה מיוחדת.

לעתים אף מדובר בעובדים זמניים, שאין כל רישום לגבי עבודתם.

הניסיון מלמד כי לא ניתן להסתמך על פיקוח של מדביר על עובדיו, ועל ההכשרה שהוא יכול לתת להם, כתחליף לפיקוח ישיר. רק מי שעבר בעצמו הכשרה מסודרת ועמד בבחינות, מתאים לעיסוק בהדברה. על כן מוצע לקבוע כי רק מי שבידו רישיון מדביר שניתן לו לפי החוק המוצע, מהסוג המתאים לביצוע ההדברה, יוכל לעסוק בהדברה.

על פי המוצע, עיסוק בהדברה, המחייב רישוי כאמור וכפוף לפיקוח, יכלול שני מצבים: האחד, עיסוק קבוע, על פי רוב במסגרת עסקית, בביצוע הדברה בתכשירי הדברה המכילים חומרים כימיים. השני, כל שימוש באמצעי הדברה המיועדים לשימושם של מדבריים בלבד, גם כאשר הוא חד-פעמי. יובהר לעניין זה, כי שימוש פרטי בתכשירים שאינם מוגבלים בשימוש למדבריים בלבד אינו בגדר עיסוק בהדברה.

בצד קביעת חובת הרישוי על עיסוק בהדברה, וביטול האפשרות להעסקת עובדי הדברה בלא רישיון מדביר, מוצע לקבוע, בסעיף 52, כי במשך תקופת מעבר של שנתיים, יהיה ניתן להמשיך ולהעסיק עובדי הדברה, על פי ההסדר הקיים בתקנות הדברת מזיקים, זאת כדי לאפשר לעובדי ההדברה הקיימים לעבור הכשרה בקורסים מוכרים, להיבחן ולקבל רישיון מדביר.

סעיף 4 החוק המוצע קובע חמישה סוגי רישיונות מדבריים. סוג הרישיון נקבע בהתאם לרמת ההכשרה הניתנת למדבריים, המקומות שבהם הם רשאים לבצע הדברה, או סוגי פעולות ההדברה המותרות להם.

(3) רישיון מדביר מתקדם מורשה לאיור – רישיון לבצע הדברה בהתאם לרישיון מדביר מתקדם וכן הדברה באיור;

(4) רישיון מדביר בשטח פתוח – רישיון לבצע הדברה בשטח פתוח;

(5) רישיון מדביר צבאי – רישיון לבצע הדברה במחנות צבא הגנה לישראל, למעט הדברה באיור ולמעט הדברת מזיקים המתפתחים בתוך הקרקע ובתוך מוצרים מעובדים לרבות מוצרי מזון מעובדים.

5. ייחוד התואר ואיסור התחנות
לא ישתמש אדם בתואר או בכינוי שמשממע מהם שהוא מדביר, ולא יציג את עצמו כמדביר, אלא אם כן הוא בעל רישיון מדביר.

6. סיוע בביצוע הדברה
(א) על אף הוראות סעיף 3, רשאי מדביר לסייע למדביר אחר בביצוע הדברה, למעט הדברה באיור, גם אם אין בידו רישיון מדביר מהסוג המתאים לביצועה, ובלבד שלמדביר האחר רישיון לבצע את ההדברה והמדביר המסייע פועל בנוכחותו ובהשגחתו בעת ביצוע ההדברה.

(ב) מדביר רשאי להסתייע במדביר אחר בביצוע הדברה, למעט הדברה באיור, גם אם אין בידו המדביר המסייע רישיון מדביר מהסוג המתאים לביצועה, ובלבד שמתקיימים שניים אלה:

(1) המדביר המסייע מסר לו העתק מרישיון מדביר התקף בעת ביצוע ההדברה;

(2) הוא נוכח ומשגיח על המדביר המסייע בעת ביצוע ההדברה.

ד ב ר י ה ס ב ר

באיור והדברת מזיקים בקרקע ובתוך מוצרי מזון מעובדים ומוצרים מעובדים העשויים מחומרים כגון עץ, עור, בד ונייר. רישיון זה נועד לתת מענה ספציפי לצורכי ההדברה של הצבא.

5 סעיף 5 כמקובל בדברי חקיקה אחרים המסדירים רישוי מקצוע, מוצע לקבוע איסור על התחנות ועל הטעיה של הציבור ושל מומיני עבודות הדברה. הטעיה כאמור אפשרית בין השאר באמצעות פרסומת. האיסור המוצע חל על מי שאין לו רישיון כלל, ואוסר על אדם כאמור להשתמש בתואר או בכינוי שמשממע מהם שהוא מדביר. במקביל מוצע לקבוע, בסעיף 14, איסור הטעיה בפרסומת שיחול על מדביר בעל רישיון, כפי שיפורט להלן.

6 סעיף 6 עבודת הדברה מחייבת לעתים ביצוע בידי צוותי עבודה או כמה מדבירים. כיום, חלק ניכר מפעולות ההדברה מבוצע בפועל בידי עובדים חסרי הכשרה מתאימה או חסרי הכשרה כלל. כאמור לעיל בדברי ההסבר לסעיף 3, נוכח הסיכונים המיוחדים הכרוכים בהדברה, לאדם ולסביבה, לא ראוי לאפשר לאדם שאינו בעל הכשרה מתאימה לבצע הדברה. לפיכך, מוצע לקבוע כי רק מדביר (קרי בעל רישיון מדביר) יהיה רשאי לסייע למדביר אחר בביצוע הדברה.

עם זאת, כדי לאפשר גמישות בביצוע הדברה מסוג הדרוש רישיון מיוחד מעבר לרישיון הבסיסי (למעט הדברה באיור), כשהיקפה ומורכבותה דורשים יותר ממדביר אחד, מוצע לקבוע כי מדביר יהיה רשאי לסייע למדביר אחר, גם אם הוא (המדביר המסייע) אינו מורשה לביצוע אותה הדברה, ובלבד שיבצע את הפעולה בנוכחותו ובהשגחתו

3. רישיון מדביר מתקדם מורשה באיור – רישיון זה מאפשר לבצע, נוסף על הפעולות המותרות למדביר מתקדם, גם הדברה באיור. הדברה באיור היא שיטת הדברה ספציפית הכרוכה בסיכונים מיוחדים. המיומנות הטכנית הנדרשת לביצועה היא גבוהה, ומצדיקה הכשרה ייעודית. ההפרדה המוצעת בין סוגי הרישיונות מאפשרת למדביר המעוניין ברישיון להדברה באיור לעבור את ההכשרה הנפרדת להדברה כאמור. על פי סעיף 7 המוצע, יכול לעבור את ההכשרה הנפרדת רק מדביר בעל רישיון מתקדם. בכך דומה ההסדר המוצע להסדר הקבוע היום בתקנות הדברת מזיקים.

4. רישיון מדביר בשטח פתוח – על פי המוצע רישיון זה יאפשר למדביר לבצע הדברה בשטח פתוח. הרישיון מחייב הכשרה מיוחדת בהיבטים סביבתיים כמו הגנה על ערכי טבע מוגנים וחיות בר, וכן מניעת פגיעה בסביבה. הדברה מסוג זה מחייבת הכשרה לעניין סוגי בתי הגידול המצויים בשטח פתוח, המזיקים המצויים בשטחים פתוחים והתכשירים המיועדים להדברה מסוג זה, שעשויה להתפרש על שטחים גדולים. מדובר בעיקר בהדברת יתושים, צרעות, חולדות וזבובים, שהם מזיקים אזוריים, שהדברתם מחייבת היכרות עם התנהגות המזיק, ועם ההשפעה של תנאי הסביבה על התפתחות אוכלוסיות המזיקים ופעילותן. כמו כן מוצע לקבוע, בסעיף 7 המוצע, כי רישיון מדביר בשטח פתוח יינתן רק למדביר שהחזיק ברישיון מדביר בסיסי במשך שנה לפחות.

5. רישיון מדביר צבאי – רישיון זה יאפשר למדביר לבצע כל הדברה במחנות צבא הגנה לישראל, למעט הדברה

- (1) הוא בגיר ותושב קבע בישראל;
 - (2) הוא השתתף בקורס הכשרה המתאים לסוג הרישיון המבוקש, שהממונה הכיר בו לפי הוראות סעיף 40(2), ובסיומו עמד בהצלחה בבחינה שערך הממונה לפי הוראות אותו סעיף;
 - (3) הוא בעל ניסיון בעיסוק בהדברה כמפורט להלן, לפי העניין:
 - (א) לעניין מבקש רישיון מדביר מתקדם – הוא בעל רישיון מדביר בסיסי, במשך שנה לפחות;
 - (ב) לעניין מבקש רישיון מדביר מתקדם המורשה לאיור – הוא בעל רישיון מדביר מתקדם, במשך שנה לפחות;
 - (ג) לעניין מבקש רישיון מדביר בשטח פתוח – הוא בעל רישיון מדביר אחר, במשך שנה לפחות;
 - (4) לעניין מבקש רישיון מדביר בסיסי, רישיון מדביר מתקדם, רישיון מדביר מתקדם המורשה לאיור ורישיון מדביר בשטח פתוח – הוא לא הורשע בעבירה אשר מפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין הוא ראוי לשמש מדביר.
8. (א) השר רשאי לקבוע תנאים נוספים למתן רישיון או לחידושו, בין השאר, כדי להבטיח את מקצועיותו של המדביר וכדי למנוע פגיעה בסביבה או חשיפת הציבור לתכשירי הדברה באופן העלול לפגוע בבריאות, ובכלל זה:

ד ב ר י ה ס ב ר

– (הממונה). ההשתתפות בקורס דרושה לשם הקניית התורה המקצועית, לא רק מבחינת היבטיה הטכניים, אלא גם מבחינת החשיבה הסביבתית הדרושה לצורך יישומה הנכון. לשם כך, מוצע לקבוע כי הממונה יוכל להכיר בקורס לפי קריטריונים שייקבעו בתקנות שיקבע השר לפי סעיף 40(2) המוצע.

תנאי נוסף לקבלת הרישיון הוא עמידה בבחינות שיערוך הממונה במשרד להגנת הסביבה, כדי להבטיח את היקפן, אחידותן ואמינותן.

כמו כן מוצע לקבוע תנאים נוספים לעניין סוגי הרישיונות המתקדמים. מוצע לקבוע כי שנת ניסיון כמדביר בסיסי תהיה תנאי לקבלת רישיון מדביר מתקדם ורישיון מדביר בשטח פתוח. עוד מוצע לקבוע כי שנת ניסיון כבעל רישיון מדביר מתקדם תהיה תנאי לקבלת רישיון מדביר מתקדם מורשה לאיור.

סעיף 8 נוסף על התנאים המוצעים בסעיף 7, מוצע לקבוע, בסעיף 8(א), כי השר יהיה רשאי לקבוע בתקנות תנאים נוספים למתן רישיון מדביר מלכתחילה או לחידושו הרישיון. תנאים מסוג זה ייקבעו לפי הצורך כדי להבטיח את מקצועיות המדבירים ולמנוע פגיעה בסביבה או בציבור. תנאים אלה יכולים לכלול הוראות לדרישת מידע ומסמכים לצורך החלטה בבקשה לרישיון, וכן הוראות מהותיות כגון חובת ביצוע התמחות מעשית (מוצע לקבוע כי הוראה כזו תיקבע באישור ועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת). כמו כן רשאי השר לקבוע

של המדביר המוסמך לביצוע ההדברה. לדוגמה, מדביר בסיסי רשאי לסייע למדביר מתקדם בעבודת הדברה במפעל, אף שאינו מורשה לבצע בעצמו. חריג זה אינו חל לעניין הדברה באיור, המחייבת הכשרה ספציפית וכרוכה ברמת סיכון גבוהה במיוחד.

כמו כן מוצע לקבוע שמדביר המסתייע במדביר בנסיבות המתוארות לעיל יקבל מהמדביר המסייע העתק רישיון שלפיו רישיונו תקף בעת ביצוע ההדברה, זאת כדי לוודא שלמדביר המסייע לו יש רישיון מדביר בתוקף. תנאי נוסף להסתייעות כאמור הוא שהמדביר המסייע יפעל בנוכחותו ובהשגחתו של המדביר המורשה לביצוע ההדברה.

יובהר כי ההגבלה שמוצע לקבוע בסעיף זה חלה על סיוע בביצוע פעולת ההדברה ממש, ולא על סיוע טכני, כגון נשיאת כלים, נהיגה ברכב ופעולות נלוות אחרות.

סעיף 7 מוצע לקבוע תנאי כשירות לקבלת רישיון מדביר התנאים של גיל (מעל 18 שנה), תושבות קבע בישראל והעדר הרשעה פלילית בעבירה שמפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה המבקש אינו ראוי לעסוק בהדברה הם תנאים כלליים המקובלים בחקיקה הנוגעת להסדרת עיסוק.

בנוסף, מוצע לקבוע תנאי מהותי שעניינו הכשרת המבקש באמצעות השתתפות בקורס הכשרה המתאים לסוג הרישיון, ומוכר בידי הממונה לענייני מדבירים במשרד להגנת הסביבה שמונה לפי סעיף 16 המוצע (להלן

- (1) מסמכים ומידע הדרושים לממונה לצורך קבלת החלטה בבקשה למתן רישיון, שעל מבקש הרישיון למסור לממונה;
- (2) חובת ביצוע התמחות מעשית;
- (3) החובה להשתתף בהשתלמויות מקצועיות.

(ב) תקנות לפי סעיף קטן (א)2(2) יותקנו באישור ועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת.

9. (א) תוקפו של רישיון מדביר יהיה לחמש שנים.
- (ב) מדביר המבקש לחדש רישיון שניתן לו לתקופה נוספת, יגיש לממונה, 60 ימים לפחות לפני תום תוקפו של הרישיון, בקשה לחדשו; הרישיון יחודש בהתקיים התנאים לפי חוק זה למתן רישיון, ואולם המדביר בעל הרישיון לא יידרש להשתתף בקורס הכשרה ולעמוד בבחינה כאמור בסעיף 7(2) לצורך חידוש הרישיון, אלא אם כן הורה על כך הממונה לפי סעיף 10 או שמתקיימות נסיבות אחרות שקבע הש.ר.
- (ג) על אף הוראות סעיף זה, הממונה רשאי לתת רישיון או לחדשו לתקופות קצרות מהתקופה האמורה בסעיף קטן (א), מטעמים מיוחדים שיירשמו, ובלבד שהודיע למבקש הרישיון בכתב את נימוקיו ונתן לו הזדמנות לטעון את טענותיו.
10. (א) הממונה רשאי, לאחר התייעצות עם הוועדה לענייני מדבירים, לסרב לחדש רישיון, להתנות את חידוש הרישיון בהשתתפות בקורס הכשרה או בעמידה בבחינה כאמור בסעיף 7(2), לבטל רישיון, להגבילו, או להתלותו לתקופה שלא תעלה על שנה, וכן לרשום התראה או נזיפה למדביר, לאחר שנתן למדביר הזדמנות לטעון את טענותיו, בהתקיים לגביו אחד מאלה:

- (1) הרישיון ניתן על יסוד מידע כוזב, שגוי, מטעה או חלקי;
- (2) הוא חדל לעסוק בהדברה;

ד ב ר י ה ס ב ר

לא יידרש לעבור קורס הכשרה ובחינה גם לצורך חידוש הרישיון, אלא אם כן הממונה החליט להתנות את חידוש הרישיון בקורס הכשרה או בבחינה, לפי סעיף 10 המוצע, או שהתקיימו לגביו נסיבות שהשר קבע בתקנות. בתקנות כאמור יוכל השר לקבוע, למשל, כי מדביר שלא חידש את רישיונו תקופה ממושכת יידרש לעבור פעם נוספת קורס הכשרה ובחינה, זאת כדי לוודא כי הידע המקצועי שברשותו מעודכן.

סעיף 10 מוצע לקבוע כי הממונה יוסמך, בהתקיים העילות המפורטות בסעיף קטן (א) המוצע, לסרב לחדש רישיון מדביר, להתנות את חידושו בהשתתפות בקורס הכשרה או בעמידה בבחינה, לבטל, להגבילו או להתלות רישיון מדביר לתקופה של עד שנה, וכן לרשום התראה או נזיפה למדביר במרשם המדבירים שניהל הממונה על פי המוצע בסעיף 18 במשרד להגנת הסביבה. טרם נקיטת אמצעים אלה, יתייעץ הרשם בוועדה בינמשרדית לענייני מדבירים, שתוקם לפי סעיף 17 המוצע.

הממונה והוועדה יפעלו במתכונת מינהלית, והחלטות לפי סעיף זה יינתנו לאחר מתן זכות טיעון למדביר הנסיבות המצדיקות נקיטת אמצעים כאמור הן בחלקן טכניות ובחלקן מקצועיות מהותיות. רשימת העילות

חובה להשתתף בהשתלמויות מקצועיות קצרות מועד, כתנאי לחידוש הרישיון. יצוין כי השתלמויות כאמור עשויות לכלול בחינה בסיומן.

בהקשר זה יצוין כי לפי תקנות 28 ו-29(א) לתקנות הדברת מזיקים, שיראו בהן על פי המוצע בהוראת המעבר שבסעיף 54(ג) כאילו נקבעו לפי החוק המוצע, יידרשו המדבירים לבצע השתלמות המכונה יום עיון למדבירים.

סעיף 9 מוצע לקבוע כי רישיון מדביר יינתן לתקופה של חמש שנים, זאת בשונה מהרישיונות הניתנים כיום, לפי תקנה 33 לתקנות הדברת מזיקים, לתקופה של שלוש שנים בלבד. עם זאת, מוצע לקבוע בסעיף קטן (ג) כי הממונה יהיה רשאי לתת רישיון לתקופה קצרה יותר, אם ראה צורך בכך מטעמים מיוחדים שיירשמו, ולאחר שהודיע למבקש בכתב את נימוקיו להחלטה ונתן לו הזדמנות לטעון את טענותיו. כך לדוגמה, אם הממונה סבור שיש טעם לפיקוח מיוחד על עבודתו של מדביר מסוים.

בסעיף קטן (ב) מוצע לקבוע כי מדביר יידרש להגיש לממונה בקשה לחידוש הרישיון חודשיים לפחות לפני תום תוקפו של רישיונו הקיים, כדי לאפשר את בחינת הבקשה וחידוש הרישיון באופן רציף. יובהר כי המדביר

- (3) הוא הוכרז פסול דין;
- (4) חדל להתקיים תנאי מהתנאים למתן הרישיון לפי חוק זה;
- (5) הוא הפר תנאי מתנאי הרישיון או הוראה מההוראות לפי חוק זה, או הוראת חיקוק אחר בקשר עם עיסוקו כמדביר;
- (6) הוא הורשע בעבירה אשר מפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין הוא ראוי לשמש מדביר;
- (7) הוא מסר לממונה או לאחראי פיקוח מידע כוזב, מטעה, שגוי או חלקי במסגרת עבודתו כמדביר;
- (8) הוא גילה חוסר מקצועיות או רשלנות במסגרת עבודתו כמדביר.

(ב) בלי לגרוע מהוראות סעיף קטן (א), רשאי הממונה, לאחר התייעצות עם הוועדה לענייני מדבירים, להתלות רישיון שניתן למדביר אם הוגש נגדו כתב אישום בחשד לביצוע עבירה כאמור בסעיף קטן (א)(6), עד למתן פסק דין סופי בעניין, והכול אם ראה שחומרת העניין או טובת הציבור מחייבים זאת ולאחר שנתן למדביר הזדמנות לטעון את טענותיו.

(ג) סבר הממונה כי הפגם כאמור בסעיף קטן (א) ניתן לתיקון, רשאי הוא להורות למדביר לתקנו ורשאי הוא להורות על אופן התיקון ועל המועד לתיקון; חלפה התקופה שקבע הממונה והפגם לא תוקן להנחת דעתו, רשאי הוא, לאחר שנתן למדביר הזדמנות לטעון את טענותיו, לנקוט אמצעים כאמור בסעיף קטן (א).

(ד) בוטל רישיון מדביר לפי סעיף קטן (א)(1), ו־(5) עד (8), לא יהא אותו אדם רשאי להגיש בקשה לרישיון מדביר בטרם חלפו שנתיים ממועד ביטול הרישיון כאמור, אלא אם כן סבר הממונה, לאחר התייעצות עם הוועדה לענייני מדבירים, כי קיימים טעמים מיוחדים שיירשמו, המצדיקים מתן רישיון לאותו אדם בטרם חלפה התקופה האמורה.

11. מדביר לא יעביר לאדם אחר את הרישיון שבידו ולא יתיר לאדם אחר לעשות שימוש ברישיונו, כדי שיעסוק בהדברה.

איסור העברת רישיון

ד ב ר י ה ס ב ר

התייעצות עם הוועדה, להחליט אחרת אם קיימים טעמים מיוחדים המצדיקים זאת.

יצוין כי מוצע לקבוע, בסעיף 47, שהחלטות הממונה בעניינים אלה יהיו כפופות לביקורת שיפוטית במסגרת עתירה לבית המשפט לעניינים מינהליים.

סעיף 11 על פי הוראות החוק המוצע, וכן על פי תקנות הדברת מזיקים, רישיון מדביר הוא רישיון אישי. על אף האמור, תחום ההדברה רווי היום בתופעות של התנהלות פסולה בעניין רישיונות, הבאה לידי ביטוי בכך שמדבירים "מוכרים" או ממחים את הרישיון שלהם לאנשים שאינם כשירים ולא מורשים לעסוק בהדברה. לעתים, אדם שאינו בעל רישיון עוסק בהדברה באופן ממושך על בסיס הסכמת בעל הרישיון לכך שהוא יעשה "שימוש" ברישיונו.

לפיכך, מוצע לקבוע במפורש כי מדביר לא יעביר לאחר את הרישיון שבידו, ולא יתיר לאחר לעשות שימוש ברישיונו כדי לעסוק בהדברה. הוראה זו משלימה את מכלול ההסדר המוצע ולפיו הדברה תבוצע רק בידי

כוללת נסיבות מקובלות בחקיקה בהליכים מעין אלה, הקיימות למשל בחוק למניעת מפגעי אסבסט ואבק מזיק, התשע"א-2011 (להלן – חוק למניעת מפגעי אסבסט ואבק מזיק).

כמו כן מוצע לקבוע בסעיף קטן (ב), כי אם הוגש נגד מדביר כתב אישום שעלול להביא לאבדן כשירותו כמדביר, ויכל הממונה, בהתייעצות עם הוועדה, להתלות את רישיונו עד לסיום ההליכים נגדו.

סעיף קטן (ג) המוצע מבהיר כי במקרים שבהם המדביר יכול לתקן את הנסיבות המהוות עילה לנקיטת אמצעים כאמור בסעיף קטן (א) המוצע, רשאי הממונה לאפשר לו לתקן את הליקוי טרם נקיטת האמצעים כלפיו.

בסעיף קטן (ד) מוצע לקבוע כי אם בוטל הרישיון בשל עילה מהותית, כמפורט באותו סעיף קטן, לא יוכל האדם שרישיונו בוטל להגיש בקשה לחידוש רישיונו אלא לאחר שעברו שנתיים מביטולו. תקופה זו נועדה לבטא את החומרה היתרה שבמעשיו של המדביר שהיוו עילה לביטול הרישיון. עם זאת, מוצע לאפשר לממונה, לאחר

פרק ג': חובות מדביר ומזמין הדברה

חובות מדביר

12.

(א) בטרם ביצוע הדברה יבחן מדביר אם קיים חשש למפגע או למטרד המצדיק ביצוע הדברה ואם ניתן, בנסיבות העניין, לעשות שימוש באמצעי מניעה או באמצעי טיפול לשם מניעת המפגע או המטרד או סילוקו, לרבות באמצעות סילוק בית הגידול.

(ב) מדביר יציג למזמין ההדברה, לפי דרישתו, את רישונו, ויישא עליו את רישונו במהלך ביצוע הדברה.

(ג) בביצוע הדברה יפעל מדביר בהתאם להוראות אלה:

(1) ימסור למזמין ההדברה מידע לעניין טיבה של ההדברה ובכלל זה הסיכונים הכרוכים בה, יעילותה והפעולות הנדרשות במהלכה ובסיומה;

(2) יעשה שימוש באמצעי המתאים ביותר להצלחת ההדברה, אשר פגיעתו באדם, בבעלי חיים אחרים ובסביבה קטנה ככל האפשר;

(3) לא יבצע הדברה אלא בתכשיר הדברה רשום, ובהתאם למטרות השימוש ולהוראות הקבועות בתווית התכשיר;

דברי הסבר

מושכלת של החומרים שבהם מבוצעת ההדברה, בהתאם לתנאי המקום והזמן והעדפת חומרים בעלי רעילות נמוכה והשפעה ממוקדת. בנוסף, גם במקרים שבהם אין מנוס משימוש בחומרים בעלי טווח פעילות רחב או רעילות גבוהה, יש להשתמש בהם בכמויות קטנות ככל האפשר, ובצורה ממוקדת.

הוראות הסעיף המוצע נועדו להבטיח כי מי שמבצע פעולות הדברה יבצען באופן שהפגיעה בסביבה ובבריאות הציבור תהיה מזערית בנסיבות העניין. הדרישות לעניין זה נוגעות לבחירת סוג הפעולה, אופן ביצועה, היקפה, סוג הציוד והחומרים שישמשו את המדביר וכמות החומרים.

ראשית, מוצע לקבוע את העיקרון שלפיו מדביר יפנה לביצוע הדברה רק לאחר שבדק אם קיים חשש למפגע או מטרד המצדיק ביצוע הדברה ואם ניתן בנסיבות העניין לעשות שימוש באמצעי מניעה או אמצעי טיפול לשם מניעתו או סילוקו. לרבות באמצעות סילוק בית הגידול. שנית, מוצע לקבוע הוראות לעניין אופן ביצוע ההדברה, ובכלל זה לקבוע שהמדביר יבחר באמצעי המתאים ביותר לביצוע ההדברה שפגיעתו באדם, בבעלי חיים אחרים (שאינם המזיקים) ובסביבה – פחתה.

התייחסות מיוחדת נדרשת לגבי בתי גידול טבעיים, שהיום הם חלק מן הסביבה הטבעית, ואין לפגוע בהם גם אם קיים פוטנציאל למפגע. לכן מוצע לקבוע בסעיף קטן (ג)4) שבביצוע עבודת הדברה יידרש מדביר לנקוט אמצעים למניעת פגיעה בבעלי חיים אחרים, בסביבה, באדם ובערכי טבע מוגנים.

כמו כן, יידרש המדביר, לפי סעיף קטן (ג)3) המוצע, לעשות שימוש בתכשיר הדברה רשום ובהתאם להוראות על תווית התכשיר. בהקשר זה יצוין כי חלק משמעותי מהוראות הבטיחות והאמצעים למניעת פגיעה מפורטים על גבי תוויות תכשירי ההדברה, אשר מהוות הוראה חוקית מחייבת גם היום מכוח תקנות רישום תכשירים.

מדבירים שעברו הכשרה ומחזיקים ברישון, לרבות ההגבלות המוצעות בדבר סיוע למדבירים.

סעיף 12 כאמור, העיסוק בהדברה כרוך בסיכונים שונים, ובחשיפה גדולה של הציבור והסביבה לסיכונים, שכן חומרי הדברה המשמשים להשמדה ולדחייה של מזיקים הם לרוב חומרים מסוכנים, ובניגוד לעיסוקים אחרים בחומרים מסוכנים, השימוש בחומרי הדברה נעשה פעמים רבות בקרבת אוכלוסייה, ולא רק בתחומי מפעלים שזה עיסוקם.

הדברה כרוכה בסיכונים כגון הרעלה בלתי מכוונת של בעלי חיים ובני אדם באזור שבו מבוצעת ההדברה, לרבות הרעלות משניות, כמו למשל, הרעלה של חיות בית כתוצאה מפזיור בלתי מבוקר של תכשירי הדברה למכרסמים. כמו כן, שימוש בלתי מושכל בתכשירי הדברה עלול לגרום להצטברות חומרי הדברה בכמויות קטנות בסביבה, ולכניסתם לשרשרת המזון, או לזיהום עקיף של מקורות מים וקרקעות. חשיפה ממושכת לחומרי הדברה והצטברות חומרים כאמור ברקמות בעלי חיים או בני אדם עלולה לגרום נזקים בריאותיים לטווח ארוך. זאת ועוד, לעתים נעשה שימוש מופרז בחומרי הדברה, מבחינת סוג החומרים וכמותם, באופן שאין בו כדי לשפר את תוצאת הפעולה אלא רק לגרום נזק מיותר לסביבה.

ניתן וראוי לצמצם סיכונים אלה על ידי בחירה מושכלת של דרכי ההתמודדות עם מפגעים ומטרדים של מזיקים. לעתים ניתן למנוע את המפגע או לצמצמו במידה ניכרת על ידי פעולות פשוטות כגון סילוק מוסדר של פסולת, ניקוי מכלים אלה יכולה לסלק את בית הגידול ביוב. נקיים אמצעים אלה יכולה לסלק את בית הגידול ובכך למנוע מפגע בלא צורך בפזיור רעלים בסביבה ויצירת סיכון נוסף לציבור. כמו כן, לעתים ניתן להסתפק באמצעי טיפול ביולוגיים או פיסיקליים כלפי המזיקים.

גם במצבים שבהם לא ניתן להימנע משימוש בחומרי הדברה, כגון במיתקני טיהור שפכים המועדים לשמש בית גידול ליתושים, ניתן למזער את הסיכון על ידי בחירה

- (4) ינקוט את כל האמצעים הדרושים למניעת פגיעה באדם, בבעלי חיים אחרים, בצומח, בסביבה ובבית גידול טבעי ובכלל זה בערך טבע מוגן ובחיית בר מוגנת, במהלך ביצוע ההדברה ולאחריה;
- (5) לא יבצע הדברה בתחום גן לאומי או שמורת טבע בלא היתר לכך מאת מנהל הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים;
- (6) לאחר ביצוע ההדברה יבצע ניטור לבדיקת נוכחות מזיקים והצלחת פעולת ההדברה ויבצע ככל הנדרש פעולות נוספות להשלמת ההדברה;
- (7) יתעד את הפעולות שביצע במסגרת ההדברה ואת פעולות הניטור לפי פסקה (6), ימסור העתק מהתיעוד למזמין ההדברה וישמור את התיעוד, הכול כפי שיקבע הש.ר.
- (ד) הדברה באיוד תבוצע בידי שני מדבירים לפחות בעלי רישיון מדביר מתקדם המורשה לאיוד.

13. (א) השר רשאי לקבוע חובות, הגבלות ותנאים נוספים שיחולו על מדביר, כדי להבטיח את מקצועיותו של המדביר ואת פעילותו בהתאם למטרות חוק זה ולהוראות לפיו, וכדי למנוע פגיעה בסביבה או חשיפת הציבור לתכשירי הדברה באופן העלול לפגוע בבריאות, ובכלל זה בעניינים אלה:

- (1) החובה להחזיק ולהשתמש, במסגרת פעילותו על פי הרישיון, במיתקנים ובציוד מתאימים; תקנות לפי פסקה זו יכול שיכללו הוראות לעניין אחסון והובלה של תכשירי הדברה;
- (2) החובה למסור למזמין ההדברה מידע נוסף על המידע האמור בסעיף 12(ג) (1) וכן החובה ליידע את הציבור העלול להיות מושפע מביצוע ההדברה, על ביצועה, ולמסור לו מידע מסוג שיקבע ובאופן שיקבע;
- (3) אמצעים ופעולות שעל המדביר לנקוט טרם ביצוע ההדברה, במהלכה או לאחר סיומה, ובחירת האמצעים שפגיעתם בסביבה או בבריאות הציבור פחותה;

ד ב ר י ה ס ב ר

סביבתיות שליליות (כגון מתיל ברומיד). על כן מוצע לקבוע בסעיף קטן (ד) כי הדברה באיוד תבוצע בידי שני מדבירים בעלי רישיון מדביר מתקדם מורשה באיוד, לפחות, וזאת בעיקר מטעמי בטיחות.

סעיף 13 מוצע להסמיק את השר לקבוע בתקנות חובות, הגבלות ותנאים נוספים שיחולו על מדבירים לשם הבטחת פעילותם המקצועית תוך שמירה על כלל השיקולים של הגנה על הציבור והסביבה. במסגרת זו יהיה השר רשאי, בין השאר, לקבוע בתקנות הוראות מפורטות בעניינים המנויים בסעיף 12 המוצע (חובות המדביר), לאסור על פעולות הדברה מסוימות או לקבוע את אופן ביצוען, ולקבוע הוראות מפורטות בדבר שמירת מסמכים, אזהרת הציבור ועוד. מוצע לקבוע כי התקנות הנוגעות ליידוע המזמין והציבור, פעולות שהמדביר יחויב לבצע ובחירת אמצעי הפעולה (סעיף קטן (א)(2) ו-(3) המוצע), יותקנו בהתייעצות עם שר הבריאות. כמו כן רשאי השר לקבוע בתקנות הוראות שיחייבו מדבירים להשתתף בהשתלמויות מקצועיות במהלך תקופת הרישיון, בלא קשר לחידושו.

לפי סעיף קטן (א)(6) המוצע יידרש המדביר, בסיום ההדברה, לבצע ניטור לבדיקת נוכחות המזיקים ולהצלחת פעולת ההדברה.

בסעיפים קטנים (ב) ו-(א)(1) ו-(7) מוצע להסדיר את עבודת המדביר כלפי מזמין העבודה. על פי המוצע המדביר יידרש להציג למזמין העבודה את רישיונו ולשאת עליו את רישיונו בעת ביצוע העבודה. כמו כן, המדביר יידרש למסור למזמין מידע על ההדברה והסיכונים הכרוכים בה, לתעד את פעולותיו, למסור למזמין העבודה העתק מהתיעוד ולשמור את התיעוד, ואם קבע השר הוראות בעניין זה בתקנות, ביצוע חובות אלה יהיה בהתאם לאותן הוראות. יצוין כי חובות אלה קבועות היום בחלקן גם בתקנות הדברת מזיקים, כמו לדוגמה, תקנות 41 ו-42 לתקנות האמורות, שעל פי המוצע בהוראת המעבר שבסעיף 54 המוצע, יראו אותן כאילו הותקנו לפי החוק המוצע.

מעבר לסיכונים הרגילים הנובעים מביצוע הדברה, כרוכה פעולת ההדברה באיוד בסיכון מיוחד לאדם ולסביבה. זאת כתוצאה משימוש בגזים, שחלקם חומרים רעילים ביותר (כגון פוספין), וחלקם בעלי השפעות

- (4) החובה להשתתף בהשתלמויות מקצועיות;
- (5) החובה לשמור מסמכים, לדווח לממונה ולמסור לו מידע או מסמכים הדרושים לו לשם ביצוע תפקידיו לפי חוק זה.
- (ב) תקנות לפי סעיף קטן (א)(2) ו-(3), יותקנו בהתייעצות עם שר הבריאות.
- (ג) הממונה רשאי לקבוע ברישיון מדביר, חובות, הגבלות ותנאים נוספים שיחולו על המדביר, כדי להבטיח את האמור בסעיף קטן (א) רישה, ובכלל זה בעניינים המנויים בפסקאות (1) עד (5) של הסעיף הקטן האמור.
- (ד) השר רשאי לקבוע הוראות לעניין ניהול עסק של הדברה, ובכלל זה חובות, הגבלות ותנאים שיחולו על בעל עסק כאמור.
14. איסור הטעייה (א) לא יעשה מדביר, במישרין או בעקיפין, פרסומת לעיסוקו שיש בה כדי להטעות; השר רשאי לקבוע הוראות לעניין פרטים שחייב מדביר לכלול בפרסומת כאמור במטרה למנוע הטעייה וכן צורות של פרסומת שיש בהן כדי להטעות.
- (ב) לא ימסור מדביר מידע למזמין הדברה שיש בו כדי להטעות לעניין רישונו, הכשרתו או כשירותו או לעניין טיבה של ההדברה ובכלל זה הסיכונים הכרוכים בה, יעילותה והפעולות הנדרשות במהלכה ובסיומה.
15. חובות של מזמין הדברה מוזמין הדברה, למעט הדברה בבית מגורים או בגינה פרטית הצמודה אליו, ידרוש ממצע ההדברה להציג לפניו, בטרם ביצוע ההדברה, רישיון תקף ומתאים לביצוע ההדברה, ולא יקבל שירות ממי שלא הציג לפניו רישיון כאמור.
- פרק ד': הממונה, הוועדה לענייני מדבירים ומרשם המדבירים**
16. הממונה לענייני מדבירים (א) השר ימנה, מבין עובדי משרדו, ממונה לענייני מדבירים, אחד או יותר, שימלא את התפקידים שניתנו לו לפי חוק זה.

ד ב ר י ה ס ב ר

- סעיף 15** מוצע לקבוע כי מזמיני הדברה שאינם בנכסים פרטיים, אלא במקומות כמו בתי עסק, רשויות מקומיות ומוסדות ציבור, יחויבו לדרוש מנותן השירות להציג לפנייהם רישיון תקף המתאים לביצוע סוג ההדברה שהוזמנו, ולא להעסיק בביצוע ההדברה אדם שלא הציג לפנייהם רישיון כאמור. חובה זו נועדה להגן על הציבור שעלול להיות חשוף לחומרים מסוכנים שנעשה בהם שימוש לא מתאים, שנכנסים למקומות אלה בלא ידיעה על ההדברה. רשויות וכן בעלי נכסים ומחזיקים במקומות כאמור נושאים באחריות למניעת סיכון למבקרים ולעובדים בנכס, והטלת חובה מינימלית של בדיקת רישיון היא אמצעי פשוט למניעת סיכון ממשי. עוד יש לציין כי מרשם המדבירים, שיהיה פתוח לעיון הציבור לפי סעיף 18 המוצע, יאפשר לכל אדם לקבל מידע זמין בדבר כל בעל רישיון מדביר.
- סעיף 16** מוצע לקבוע כי השר להגנת הסביבה ימנה מקרב עובדי המשרד להגנת הסביבה ממונה אחד או יותר לביצוע הפעולות האדמיניסטרטיביות הכרוכות ביישום ההוראות הרגולטיביות של החוק המוצע, קרי רישוי המדבירים והפיקוח עליהם. על פי המוצע, הממונה הוא שיהיה אחראי על רישום המדבירים, עריכת הבחינות והכרה בקורסים להכשרת מדבירים, וכן יהיה רשאי
- בסעיף קטן (ג) מוצע להסמיך את הממונה לקבוע, ברישיון המדביר, תנאים, חובות והגבלות בהיבטים שונים, ככל שנדרש כדי להבטיח את מקצועיותו של המדביר ולמנוע פגיעה בסביבה או בציבור, וכדי להבטיח את יעילותו בהתאם להוראות החוק המוצע.
- כמו כן מוצע, בסעיף קטן (ד), לקבוע כי השר יהיה רשאי לקבוע בתקנות גם הוראות לעניין ניהול עסק של הדברה, ובכלל זה הוראות שיחולו על בעל עסק כאמור.
- סעיף 14** מוצע לקבוע איסור הטעייה של הציבור ושל מזמיני עבודה על ידי מדבירים, בין השאר באמצעות פרסומת. לעניין פרסומת, מוצע להסמיך את השר לקבוע פרטים שמדביר יהיה חייב לכלול בפרסומת וכן לקבוע צורות פרסומת שעלולות להטעות.
- האיסור להטעות נוגע הן לסוג הרישיון שבידי המדביר, הכשרתו וכשירותו לביצוע העבודה, והן לעבודת ההדברה עצמה, הסיכונים הכרוכים בה ויעילותה. כך למשל, המדביר לא יהיה רשאי להטעות את מזמין העבודה בהבטחות שווא לגבי העדר סיכון בחומר "ידידותי" שהוא משתמש בו, או לגבי פרק הזמן שיידרש להצלחת פעולת ההדברה ולסילוק המפגע, שעלול להיות ארוך מהצפוי ושעלול להידרש במהלכו פינוי אוכלוסייה.

17. (א) המנהל הכללי של המשרד להגנת הסביבה ימנה ועדה לענייני מדבירים, לעניין הוועדה לענייני מדבירים
סעיף 10, וזה הרכבה:

- (1) שני עובדי המשרד להגנת הסביבה, שאחד מהם יהיה יושב ראש הוועדה;
- (2) עובד משרד הבריאות, לפי הצעת המנהל הכללי של משרד הבריאות;
- (3) עובד משרד הכלכלה, לפי הצעת המנהל הכללי של משרד הכלכלה.

(ב) המנהל הכללי של המשרד להגנת הסביבה רשאי למנות משקיף או שני משקיפים לעבודת הוועדה, בעלי מומחיות בתחום ההדברה, ובלבד שאם ימונה מדביר – הוא יהיה בעל רישיון מדביר מתקדם, רישיון מדביר מתקדם המורשה לאיזה או רישיון מדביר בשטח פתוח, ולא ימונה יותר ממדביר אחד.

18. (א) הממונה ינהל מרשם של בעלי רישיונות מדביר שיכלול, בין השאר, פרטים אלה: מרשם מדבירים

- (1) פרטי המדביר, סוג הרישיון שבידו ותקופת תוקפו;
 - (2) ביטול או התליה של רישיון מדביר;
 - (3) התראה או נזיפה שניתנו למדביר, אם הדבר נחוץ לצורך אזירת הציבור.
- (ב) המרשם יהיה פתוח לעיון הציבור במשרד הראשי של המשרד להגנת הסביבה, ויפורסם באתר האינטרנט של המשרד.

פרק ה': פיקוח

19. (א) השר רשאי למנות אחראי פיקוח לעניין חוק זה מבין עובדי משרדו, וכן מקרב עובדי המדינה בהסכמת השר הממונה על אותו עובד.

(ב) לא ימונה אחראי פיקוח לפי הוראות סעיף קטן (א) אלא אם כן מתקיימים לגביו כל אלה:

ד ב ר י ה ס ב ר

רשאי למנות לוועדה משקיף אחד או שני משקיפים שהם בעלי מומחיות בתחום ההדברה. אחד ממשקיפים אלה יכול להיות מדביר בעל רישיון במדרג הגבוה יותר, דהיינו, מדביר מתקדם, מדביר בשטח פתוח או מדביר מתקדם המורשה לאיזה.

סעיף 18 מוצע לקבוע כי רישום המדבירים יתועד במרשם, שינהל הממונה ויהיה פתוח לעיון הציבור במשרד להגנת הסביבה ובאתר האינטרנט של המשרד. במרשם יירשמו פרטי המזהים של כל בעל רישיון מדביר, סוג הרישיון שבידו, תקופת תוקפו וכן יצוין אם בוטל או הותלה. כמו כן, יירשמו במרשם החלטות מיוחדות של הממונה לגבי המדביר כמו התראה או נזיפה שניתנו לו, אם הדבר נדרש לצורך אזירת ציבור.

סעיף 19 לצורך פיקוח על הוראות החוק, מוצע לקבוע כי השר יהיה רשאי למנות מקרב עובדי המשרד להגנת הסביבה אחראי פיקוח, אשר יהיו בעלי סמכויות פיקוח מינהליות. הסמכת אחראי פיקוח כאמור תהיה כפופה לבדיקת רישום פלילי של העובדים, לתכנית הכשרה שהורה עליה השר ולתנאי כשירות נוספים שקבע השר. הסמכה של עובדי מדינה שאינם עובדי המשרד להגנת הסביבה לאחראי פיקוח תהיה אפשרית, בכפוף להסכמת השר הממונה על אותם עובדים.

בהתאם לתקנות שיקבע השר לפי סעיף 13(א)(5) המוצע, לדרוש מידע ומסמכים לצורך פיקוח על המדבירים.

סעיף 17 מוצע לקבוע כי המנהל הכללי של המשרד ימנה ועדה בין-משרדית לענייני מדבירים אשר תייעץ לממונה בהפעלת סמכויותיו לפי סעיף 10 המוצע, קרי סמכותו לסרב לחדש רישיון, להתנות חידושו בתנאים, לבטל רישיון, להגבילו או להתלותו (להלן – הוועדה לענייני מדבירים או הוועדה).

הרכב הוועדה המוצע כולל שני עובדים של המשרד להגנת הסביבה, עובד משרד הבריאות ועובד משרד הכלכלה. המשרד להגנת הסביבה מופקד על תחום המדבירים וכן על הטיפול והבקרה של מפגעי מזיקים, רישוי חומרים מסוכנים וכן שמירה על שטחים פתוחים ומגוון ביולוגי. משרד הבריאות אחראי לבריאות הציבור, וכן שותף בהליכי הרישוי של תכשירי הדברה לפי תקנות רישום תכשירים. כמו כן, למשרד הבריאות מעבדה אנטומולוגית המופקדת בין השאר על זיהוי מזיקים. משרד הכלכלה מופקד על בטיחות העובדים, בין השאר בתחום השימוש בחומרי הדברה.

נוסף על ההרכב המוצע, מוצע לקבוע בסעיף קטן (ב) כי המנהל הכללי של המשרד להגנת הסביבה יהיה

- (1) הוא לא הורשע בעבירה שמפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין הוא ראוי, לדעת השר, להיות אחראי פיקוח;
- (2) הוא קיבל הכשרה מתאימה בתחום הסמכויות שיהיו נתונות לו לפי סעיף 20, כפי שהורה השר;
- (3) הוא עומד בתנאי כשירות נוספים כפי שהורה השר.

20. לשם פיקוח על ביצוע הוראות חוק זה, רשאי אחראי פיקוח –
- (1) לדרוש מכל אדם למסור לו את שמו ומענו ולהציג לפניו תעודת זהות או תעודה רשמית אחרת המזהה אותו;
- (2) לדרוש מכל אדם הנוגע בדבר למסור לו כל ידיעה או מסמך שיש בהם כדי להבטיח את ביצוען של ההוראות לפי חוק זה או להקל על ביצוען; בפסקה זו, "מסמך" – לרבות פלט כהגדרתו בחוק המחשבים, התשנ"ה-1995⁵;
- (3) לערוך מדידות או ליטול דגימות של חומרים או מזיקים, וכן למסור את המדידות והדגימות למעבדה, לשמור אותן או לנהוג בהן בדרך אחרת;
- (4) להיכנס למקום, לרבות לכלי תחבורה כשהוא ניה, ובלבד שלא ייכנס –
- (א) למקום המשמש למגורים, אלא על פי צו של בית משפט;
- (ב) למקום המוחזק על ידי מערכת הביטחון כהגדרתה בסעיף 46(ב), אלא אם כן במקום או בסמיכות אליו בוצעה, מבוצעת או אמורה להתבצע הדברה, ובמועד הסמוך לביצוע ההדברה, הכול בהתחשב בנסיבות העניין ובכפוף להוראות סעיף 46.
21. אחראי פיקוח לא יעשה שימוש בסמכויות הנתונות לו לפי סעיף 20, אלא בהתקיים שניים אלה:
- (1) הוא עונד באופן גלוי תג המזהה אותו ואת תפקידו;
- (2) יש בידו תעודה החתומה בידי השר, המעידה על תפקידו ומפרטת את סמכויותיו, שאותה יציג לפי דרישה.

ד ב ר י ה ס ב ר

את הוראות תקנות הדברת מזיקים, שהותקנו מכוח חוק רישוי עסקים.

כמו כן, מוצע לקבוע כי סמכויות האכיפה הנתונות היום לפקחי הרשויות המקומיות לפי תקנות הדברת מזיקים, מכוח חוק רישוי עסקים, יוקנו להם גם לעניין החוק המוצע. לשם כך מוצע, בסעיף 49, לתקן את התוספת לחוק הרשויות המקומיות (אכיפה סביבתית – סמכויות פקחים), התשס"ח-2008.

סעיף 21 מוצע לקבוע כי בהפעלת סמכויותיו יידרש אחראי הפיקוח שמונה לפי סעיף 19 המוצע לשאת תג מזהה ותעודה חתומה בידי השר המפרטת את תפקידו וסמכויותיו, וזאת כדי שמסגרת סמכויותיו ותפקידו יהיו גלויים לכל אדם.

סעיפים מוצע להקנות לאחראי הפיקוח סמכויות פיקוח 20, 48 בסיסיות, ובכלל זה סמכות לדרוש מכל אדם 49-1 להזדהות, לדרוש מכל אדם למסור לו כל ידיעה או מסמך, לערוך מדידות, ליטול דגימות וכן סמכות כניסה למקום, בכפוף לסייגים המפורטים בסעיף 21 המוצע. נוסף על הסייגים האלה, מוצע לקבוע, בסעיף 46 כנוסחו המוצע, הגבלות לגבי הפעלת סמכויות הפיקוח לגבי מערכת הביטחון כהגדרתה המוצעת באותו סעיף.

סמכויות אכיפה כגון חקירה, תפיסה, וכן הסמכות לבקש צו חיפוש מבית המשפט יינתנו למפקחי הגנת הסביבה במשרד, לעניין החוק המוצע, מכוח תיקון התוספת לחוק הגנת הסביבה (סמכויות פיקוח ואכיפה), התשע"א-2011, בסעיף 48 המוצע. זאת, בדומה להסדר החוקי הקיים, שלפיו המפקחים והפקחים מוסמכים לאכוף

⁵ ס"ח התשנ"ה, עמ' 366.

פרק ו': עונשין

22. (א) העושה אחד מאלה, דינו מאסר שישה חודשים או קנס כאמור בסעיף 61(א)(4) עונשין לחוק העונשין, ואם הוא תאגיד – דינו כפל הקנס האמור:

(1) עוסק בהדברה בלא רישיון מדביר מהסוג המתאים לביצוע ההדברה או שלא בהתאם לתנאי הרישיון, בניגוד להוראות סעיף 3;

(2) מדביר המסתייע באחר בביצוע ההדברה, בלא שמתקיימים התנאים שבסעיף 6(ב);

(3) מדביר המעביר לאחר את רישיונו או מתיר לאחר לעשות שימוש ברישיונו, כדי שיעסוק בהדברה, בניגוד להוראות סעיף 11;

(4) מדביר שאינו מקיים את חובותיו לפי סעיף 12(א), (ג) או (ד);

(5) מדביר או בעל עסק של הדברה שאינו ממלא חובות, הגבלות ותנאים נוספים שנקבעו לפי סעיף 13;

(6) מדביר המפרסם את עיסוקו באופן שיש בו כדי להטעות או המוסר מידע למזמין הדברה שיש בו כדי להטעות, בניגוד להוראות לפי סעיף 14.

(ב) העושה אחד מאלה, דינו מאסר שישה חודשים או קנס כאמור בסעיף 61(א)(2) לחוק העונשין, ואם הוא תאגיד – דינו כפל הקנס האמור:

(1) משתמש בתואר או בכינוי שמשמע מהם שהוא מדביר או מציג את עצמו כמדביר כשאינו בידו רישיון מדביר, בניגוד להוראות סעיף 5;

(2) מדביר שאינו נושא עליו את רישיונו בעת ביצוע הדברה, בניגוד להוראות סעיף 12(ב);

(3) מזמין הדברה המקבל שירות ממי שלא הציג לפניו רישיון מדביר, בניגוד להוראות סעיף 15.

(ג) העובר עבירה כאמור בסעיפים קטנים (א) או (ב)(3) באופן או בנסיבות מחמירות שכתוצאה מהם נגרמה או עלולה להיגרם פגיעה ממשית בסביבה או בבריאות הציבור, דינו – מאסר שנה או כפל הקנס שבית משפט היה רשאי להטיל עליו לפי הוראות אותו סעיף קטן.

ד ב ר י ה ס ב ר

נכללות במדרג זה עבירות מהותיות של אי-קיום חובות מדביר, לרבות חובות שנקבעו בתקנות מכוח החוק.

מוצע לכלול במדרג זה גם עבירה על הוראה בתקנות שהתקין השר לפי סעיף 13 המוצע. מכוח סעיף 13 האמור רשאי השר לקבוע חובות מהותיות לגבי מדביר, וכן לגבי בעל עסק להדברה, לצורך הבטחת פעילותם בהתאם למטרות החוק. הוראות אלה יכולות לכלול, לדוגמה, איסור על ביצוע פעולות הדברה בשיטות בעלות סיכון מיוחד, או הגבלת המקום והאופן שבו יבוצעו פעולות כאלה, וכן לקבוע הסדרים לעניין יידוע הציבור. ככל שחובות כאמור ייקבעו לגבי בעל עסק להדברה, כפי שקבוע היום בתקנה 15 לתקנות הדברת מזיקים, הפרתן תהווה עבירה הן לגבי מדביר והן לגבי בעל עסק להדברה, כפי שייקבע באותן תקנות.

בסעיף קטן (ג), מוצע לקבוע ענישה מחמירה יותר על מי שעובר עבירה מהמדרג הגבוה באופן או בנסיבות

סעיף 22 מוצע לקבוע שני מדרגים של ענישה לעבירות פליליות לפי החוק המוצע, בהתאם לחומרת העבירות שיפורטו להלן.

לגבי העבירות במדרג הענישה הגבוה מוצע, בסעיף קטן (א), לקבוע עונש מרבי של שישה חודשים או קנס מרבי כאמור בסעיף 61(א)(4) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן – חוק העונשין), העומד כיום על 226,000 שקלים חדשים.

במדרג זה, מוצע לכלול את העבירות העיקריות המוסדרות בחוק המוצע ובהן – עיסוק בהדברה בלא רישיון מתאים וכן עבירות על הוראות שנועדו להבטיח את העיסוק בהדברה בידי מדבירים בלבד, לצורך הגשמת מטרות החוק, ובהן סיוע והסתייעות בהדברה בניגוד לתנאי סעיף 6 המוצע, פרסום מטעה לעיסוק בהדברה והעברת רישיון לאחר לצורך שימוש בו בעיסוק בהדברה. כמו כן

(ד) היתה העבירה עבירה נמשכת, רשאי בית המשפט להטיל קנס נוסף, בשיעור של חמישה אחוזים מסכום הקנס הקבוע לאותה עבירה, לכל יום שבו נמשכת העבירה.

23. (א) נושא משרה בתאגיד חייב לפקח ולעשות כל שניתן למניעת עבירה לפי חוק זה בידי התאגיד או בידי עובד מעובדיו; המפר הוראה זו, דינו – מחצית הקנס הקבוע לאותה עבירה.

(ב) נעברה עבירה לפי חוק זה בידי תאגיד או בידי עובד מעובדיו, חוקה היא כי נושא משרה בתאגיד הפר את חובתו לפי סעיף קטן (א), אלא אם כן הוא הוכיח כי עשה כל שניתן כדי למלא את חובתו.

(ג) בסעיף זה, "נושא משרה" – מנהל פעיל בתאגיד, שותף, למעט שותף מוגבל, או פקיד האחראי מטעם התאגיד על התחום שבו בוצעה העבירה.

24. על אף הוראות סעיף 221(ב) לחוק סדר הדין הפלילי, רשאי שר המשפטים, בהסכמת השר, לקבוע שיעור קנס העולה על סכום הקנס הקבוע בסעיף האמור, לעבירה שנקבעה לפי חוק זה כעבירת קנס וכן לעבירת קנס חוזרת, נמשכת או נוספת שעבר אותו אדם, בהתחשב בסוג העבירה ובנסיבות ביצועה, ובלבד שסכום הקנס לא יעלה על עשרה אחוזים מסכום הקנס המרבי הקבוע לאותה עבירה.

25. (א) הוגש כתב אישום בשל עבירה לפי חוק זה, רשאי בית משפט ליתן צו עשה, צו אל תעשה, וכל סעד אחר, ככל שיראה לנכון בנסיבות שלפניו, לרבות התליית רישיון מדבר, והכול כדי למנוע, להפסיק או לצמצם את העבירה.

ד ב ר י ה ס ב ר

מקובלת בחקיקה סביבתית, והוראות דומות לה מצויות, למשל, בסעיף 72 לחוק אוויר נקי, התשס"ח-2008 (להלן – חוק אוויר נקי), ובסעיף 16 לחוק החומרים המסוכנים.

סעיף 24 הסעיף המוצע מאפשר לשר המשפטים, במסגרת סמכותו לקבוע עבירות קנס לפי חוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982, לקבוע, בהסכמת השר, בגין עבירות לפי החוק המוצע שנקבעו כעבירות קנס, שיעור קנס העולה על שיעור הקנס הקבוע בסעיף 221(ב) לחוק האמור, שהוא כיום 730 שקלים חדשים לגבי עבירה ראשונה ו-1400 שקלים חדשים לעבירה חוזרת או נוספת, ובלבד שהסכום שייקבע לא יעלה על עשרה אחוזים מסכום הקנס המרבי הקבוע לעבירה. הוראה מעין זו קיימת בחקיקה סביבתית, דוגמת סעיף 68 לחוק אוויר נקי וסעיף 16 לחוק החומרים המסוכנים, ואפשרה למשרד להגנת הסביבה לשפר באופן ניכר את אכיפת החוקים הסביבתיים. הניסיון מלמד שקביעת עבירות טכניות כעבירות של ברירת משפט, כאשר עונש ניכר וראוי בצדן, היא מנגנון יעיל ומרתיע, ומביאה לתוצאות רצויות. על כן מוצע לאפשר זאת גם במסגרת החוק המוצע.

סעיף 25 הסעיף המוצע מפרט את סמכויות בית המשפט בעת שמקימים לפניו הליכים פליליים בעבירה לפי החוק המוצע. הסעיף קובע כי בית המשפט יוכל לתת צווים זמניים בהליכי ביניים וכן לתת צווים בסיומם, במסגרת פסק הדין. הסמכויות האמורות עשויות להיות מופעלות גם ביחס למדבר, לעניין התליה או פטילה של רישיונו. עוד קובע הסעיף מנגנון לעיון חוזר ולערעור על החלטות בית המשפט. הוראה דומה קיימת בחוקי סביבה

מחמירות שכתוצאה מהם נגרמה או עלולה להיגרם פגיעה ממשית בסביבה או בבריאות הציבור. דינו של אדם כאמור יהיה מאסר שנה או כפל הקנס שבית המשפט היה רשאי להטיל עליו לפי הוראות חוק זה.

לגבי העבירות במדרג הנמוך יותר מוצע לקבוע, בסעיף קטן (ב), עונש מאסר מרבי של שישה חודשים או קנס מרבי כאמור בסעיף 61(א)(2) לחוק העונשין. העימוד כיום על 29,000 שקלים חדשים.

במדרג זה, מוצע לכלול את העבירות שלא מבוצעות בידי מדבר, כגון, עבירות שמבוצעות בידי מזמין הדברה ממדבר שלא הציג לפניו את רישונו, שימוש בתואר מדבר בידי מי שאינו בעל רישיון מדבר, וכן עבירות החלות על מדבר שחומרן פחותה כגון אי-נשיאת רישיון מדבר בעת ביצוע הדברה.

לגבי העבירות בשני המדרגים, מוצע לקבוע כי סכום הקנס המרבי שיוטל על תאגיד יהיה כפל הקנס הקבוע בהן.

בסעיף קטן (ד) מוצע לקבוע כי בית משפט יהיה רשאי להטיל קנס נוסף בגין עבירה נמשכת, בשיעור של חמישה אחוזים מסכום הקנס, לכל יום שבו נמשכת העבירה.

סעיף 23 מוצע להטיל אחריות על נושא משרה בתאגיד לפקח ולעשות כל שניתן כדי למנוע עבירות על החוק המוצע בידי התאגיד או בידי עובדי התאגיד ולקבוע חוקה, הניתנת לסתירה, של הפרת חובת הפיקוח במקרה של ביצוע עבירה לפי החוק המוצע. ההוראה המוצעת

(ב) לא יצווה בית משפט כאמור בסעיף קטן (א) אלא לאחר שנתן לנאשם הזדמנות להשמיע את טענותיו; לא התייצב הנאשם לדיון בבקשה על אף שהוזמן כדין, רשאי בית המשפט להחליט בבקשה בהעדרו.

(ג) תוקפו של צו שניתן כאמור בסעיף קטן (א) יהיה לתקופה שיורה בית המשפט ויכול שיהיה עד לגמר ההליכים.

(ד) נאשם או תובע רשאים לפנות לבית המשפט בבקשה לעיון חוזר בהחלטה שנתן בעניין בקשה לצו כאמור בסעיף קטן (א), אם נתגלו עובדות חדשות או השתנו הנסיבות והדבר עשוי לשנות את החלטתו הקודמת של בית המשפט.

(ה) נאשם או תובע רשאים לערער על החלטה בעניין בקשה לצו כאמור בסעיף קטן (א), או על החלטת בית המשפט בבקשה לעיון חוזר; בית המשפט שלערוור ידון בערעור בשופט אחד.

(ו) בעיון חוזר ובערעור רשאי בית המשפט לקיים, לשנות או לבטל החלטה שעליה עוררים או לתת החלטה אחרת במקומה.

(ז) בית משפט שהרשיע אדם בעבירה לפי חוק זה רשאי בגזר הדין, נוסף על כל עונש שיטיל, להורות על התליית רישיון מדביר או על ביטולו.

פרק ז': עיצום כספי

26. הפר אדם הוראה מההוראות לפי חוק זה כמפורט להלן, רשאי המנהל להטיל עליו עיצום כספי לפי הוראות פרק זה, בסכום של 10,000 שקלים חדשים, ואם הוא תאגיד – בסכום של 50,000 שקלים חדשים:

(1) עוסק בהדברה בלא רישיון מדביר מהסוג המתאים לביצוע ההדברה או שלא בהתאם לתנאי הרישיון, בניגוד להוראות סעיף 3;

(2) משתמש בתואר או בכינוי שמשמטע מהם שהוא מדביר או מציג את עצמו כמדביר, בפרסומת מסחרית, כשאין בידו רישיון מדביר, בניגוד להוראות סעיף 5;

ד ב ר י ה ס ב ר

סמכות המנהל להטיל עיצום כספי (לאחר ששלח הודעה על כוונתו לעשות כן וקיים את הפרוצדורה המינהלית הכרוכה בכך כאמור בסעיף 27 המוצע) תחול במקרה של הפרת אחת מהחובות המנויות בסעיף 26 המוצע.

הסעיף המוצע מפרט 12 סוגים של הפרות שניתן להטיל בגינן עיצום כספי. הפרות אלה מתייחסות בעיקר למדביר המבצע הדברה בניגוד להוראות החוק ולתקנות לפיו, כגון סטייה מתנאי הרישיון שבידו, הסתייעות באחר שאינו מדביר או בלא פיקוח והשגחה עליו, ביצוע הדברה שלא בתבשיר הדברה רשום ועוד. יצוין בהקשר זה כי מדביר המסייע למדביר אחר בביצוע הדברה, שלא בהתאם להוראות סעיף 6 המוצע, מבצע הפרה של עיסוק בהדברה בלא רישיון מתאים, שכן הוראת ההסתייעות מהווה סוג לאיסור על עיסוק בלא רישיון לפי סעיף 3 המוצע.

קבוצה שנייה של הפרות מתייחסת לעוסקים בהדברה בלא רישיון, אשר נכללים בקבוצת העוסקים המפוקחים על ידי הוראות החוק המוצע. הפרות אלה כוללות עיסוק בהדברה בלא רישיון ועשיית פרסומת מסחרית לעיסוק בהדברה על ידי מי שאינו מדביר.

אחרים, ובין השאר בסעיף 65 לחוק אוויר נקי ובסעיף 15 לחוק החומרים המסוכנים.

סעיף 26 מוצע להסמיך עובד בכיר של המשרד להגנת הסביבה, הכפוף במישרין למנהל הכללי של המשרד, למנהל לעניין פרק ז' המוצע (להלן – המנהל), ולהקנות לו סמכות להטיל עיצום כספי על אדם אשר הפר הוראה מההוראות המפורטות בסעיף המוצע (להלן – המפר). העיצום הכספי הוא אמצעי אכיפה רגולטורי יעיל ומהיר שמטרתו העיקרית היא כפיית קיום ההוראות החוקיות והחזרת המפוקח למשטר ציות. לנוכח העובדה שמדובר בהליך מינהלי, עשויה יעילותו ומהירותו לשמש גורם מרתיע ולהביא להקטנת השכיחות של הפרת החובות המפורטות בסעיף. העיצום הכספי הוא כלי אכיפה מינהלי בידי רשות מינהלית שמטרתו להביא להגברת הציות של ציבור המפוקחים הכפוף להוראות שנקבעו לפי חוק, והוא מיועד להיות סנקציה קלה יחסית להפעלה בידי הרשות המינהלית. הטלת העיצום הכספי נבדלת מהטלת סנקציה פלילית בכך שהיא אינה מלווה בקלון החברתי הכרוך בהרשעה בפלילים, ואינה גוררת אחריה רישום פלילי.

(3) מדביר המסתייע באחר בביצוע ההדברה, בלא שמתקיימים התנאים שבסעיף 6(ב);

(4) מדביר המעביר לאחר את רישיונו או מתיר לאחר לעשות שימוש ברישיונו, כדי שיעסוק בהדברה, בניגוד להוראות סעיף 11;

(5) מדביר שאינו נושא עליו את רישיונו בעת ביצוע הדברה, בניגוד להוראות סעיף 12(ב);

(6) מדביר המבצע הדברה שלא בתכשיר הדברה רשום או שלא בהתאם למטרות השימוש ולהוראות הקבועות בתווית התכשיר, בניגוד להוראות סעיף 12(ג3);

(7) מדביר המבצע הדברה בתחום גן לאומי או שמורת טבע בלא היתר לכך מאת מנהל הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים, בניגוד להוראות סעיף 12(ג5);

(8) מדביר שאינו מבצע ניטור, בניגוד להוראות סעיף 12(ג6);

(9) מדביר שאינו מבצע תיעוד או אינו שומר אותו, בניגוד להוראות סעיף 12(ג7);

(10) מדביר המבצע הדברה באיוד בניגוד להוראות סעיף 12(ד);

(11) מדביר או בעל עסק של הדברה שאינו ממלא חובות, הגבלות ותנאים נוספים שנקבעו לפי סעיף 13;

(12) מדביר המפרסם את עיסוקו באופן שיש בו כדי להטעות או המוסר מידע למזמין הדברה שיש בו כדי להטעות, בניגוד להוראות לפי סעיף 14.

27. (א) היה למנהל יסוד סביר להניח כי אדם הפר הוראה מההוראות לפי חוק זה, כאמור בסעיף 26 (בפרק זה – המפר), ובכוונתו להטיל עליו עיצום כספי לפי אותו סעיף, ימסור למפר הודעה על הכוונה להטיל עליו עיצום כספי (בפרק זה – הודעה על כוונת חיוב).
(ב) בהודעה על כוונת חיוב יציין המנהל, בין השאר, את אלה:

(1) המעשה או המחדל (בפרק זה – המעשה) המהווה את ההפרה;

(2) סכום העיצום הכספי והתקופה לתשלומו;

(3) זכותו של המפר לטעון את טענותיו לפני המנהל לפי הוראות סעיף 28;

(4) הסמכות להוסיף על סכום העיצום הכספי בשל הפרה נמשכת או הפרה חוזרת, לפי הוראות סעיף 30, והמועד שממנו יראו הפרה כהפרה נמשכת לענין הסעיף האמור.

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 27 על פי המוצע בסעיף זה, בהתקיים התשתית הראייתית המינהלית המעידה על ביצוע הפרה כאמור בסעיף 26 המוצע, ימסור המנהל למפר הודעה על כוונתו להטיל עליו עיצום כספי (להלן – הודעה על כוונת חיוב) אשר תציין את המעשה או המחדל המהווים את ההפרה, את שיעור העיצום הכספי והתקופה לתשלומו, את זכותו של המפר לטעון את טענותיו בדבר כוונת המנהל להטיל עיצום כספי, וכן את הסמכות להוסיף על סכום העיצום הכספי אם תימשך ההפרה או תחזור על עצמה והמועד שממנו יראו הפרה כהפרה נמשכת.

הפרה אחרת מתייחסת למדביר וכן לבעל עסק הדברה שאינו ממלא חובות, הגבלות ותנאים שהשר קבע בתקנות לפי סעיף 13 בנוסחו המוצע.

חלק מהמעשים המהווים הפרה לפי סעיף 26 המוצע מהווים גם עבירות פליליות לפי סעיף 19 המוצע. הפרה כאמור תוביל להטלת עיצום כספי בשיעור של 10,000 שקלים חדשים על מפר שהוא יחיד ובשיעור של 50,000 שקלים חדשים על מפר שהוא תאגיד.

28. מפר שנמסרה לו הודעה על כוונת חיוב לפי הוראות סעיף 27 רשאי לטעון את טענותיו, זכות טיעון בכתב, לפני המנהל, לעניין הכוונה להטיל עליו עיצום כספי ולעניין סכומו, בתוך 30 ימים ממועד מסירת ההודעה.
29. (א) המנהל יחליט, לאחר ששקל את הטענות שנטענו לפי סעיף 28, אם להטיל על המפר עיצום כספי, ורשאי הוא להפחית את סכום העיצום הכספי לפי הוראות סעיף 31.
- (ב) החליט המנהל לפי הוראות סעיף קטן (א) –
- (1) להטיל על המפר עיצום כספי – ימסור לו דרישה בכתב לשלם את העיצום הכספי (בפרק זה – דרישת תשלום), שבה יציין, בין השאר, את סכום העיצום הכספי המעודכן ואת התקופה לתשלום;
- (2) שלא להטיל על המפר עיצום כספי – ימסור לו הודעה על כך, בכתב.
- (ג) בדרישת התשלום או בהודעה לפי סעיף קטן (ב), יפרט המנהל את נימוקי החלטתו.
- (ד) לא טען המפר את טענותיו לפי הוראות סעיף 28, בתוך התקופה האמורה באותו סעיף, יראו את ההודעה על כוונת חיוב, בתום אותה תקופה, כדרישת תשלום שנמסרה למפר במועד האמור.
30. (א) בהפרה נמשכת ייווסף על העיצום הכספי הקבוע לאותה הפרה, החלק החמישים שלו לכל יום שבו נמשכת ההפרה.
- (ב) בהפרה חוזרת ייווסף על העיצום הכספי הקבוע לאותה הפרה, סכום השווה לעיצום הכספי כאמור; לעניין זה, "הפרה חוזרת" – הפרת הוראה מההוראות לפי חוק זה כאמור בסעיף 26, בתוך שנתיים מהפרה קודמת של אותה הוראה שבשלה הוטל על המפר עיצום כספי או שבשלה הורשע.
31. (א) המנהל אינו רשאי להטיל עיצום כספי בסכום הנמוך מהסכומים הקבועים בפרק זה, אלא לפי הוראות סעיף קטן (ב).

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 30 מוצע לקבוע כי במקרה שבו מתבצעת הפרה נמשכת ייווסף לסכום העיצום הכספי המקורי בשל ההפרה שבוצעה, סכום יומי נוסף לכל יום שבו נמשך ביצוע ההפרה על ידי המפר. התמדה באי-מילוי החובה שהופרה תגרור הטלת עיצום כספי מוגבר, שהוא פועל יוצא של משך התקופה שבמהלכה בוצעה ההפרה. כמו כן מוצע לקבוע כי במקרה של הפרה חוזרת, שהיא הפרה שבוצעה בתוך שנתיים מביצוע הפרה קודמת שבשלה הוטל עיצום כספי או שבשלה הורשע המפר, ייווסף על סכום העיצום הכספי הקצוב שהיה ניתן להטילו בשלה אילו בוצעה לראשונה, סכום נוסף.

סעיף 31 מוצע לקבוע כי השר, בהסכמת שר המשפטים, יהיה רשאי לקבוע סוגי מקרים, נסיבות ושיקולים שבשלהם רשאי המנהל להטיל עיצום כספי בסכום הנמוך מן הסכומים הקבועים בסעיף 26 המוצע, כגון מידת שיתוף הפעולה של המפר בגילוי ההפרה והפסקתה, פעולות שביצע ביוזמתו למניעת הישנות ההפרה או עובדת היותה של ההפרה הפרה ראשונה. כמו כן מוצע להבהיר כי אין בסמכותו של המנהל להטיל עיצום כספי בסכומים נמוכים מאלה הקבועים בסעיף 26 המוצע, אלא לפי הוראות שייקבעו כאמור לפי הוראות סעיף 31(ב) המוצע.

סעיף 28 מוצע לתת למפר שקיבל הודעה על כוונת חיוב כאמור בסעיף 27 המוצע, זכות להגיש את טענותיו למנהל בתוך 30 ימים מיום מסירת ההודעה, ובכך לממש את זכות השימוע שלו, כמקובל בהליך מינהלי.

סעיף 29 מוצע לקבוע כי המנהל, לאחר ששמע את טענותיו של המפר, יגבש את החלטתו באופן סופי לגבי ביצועה של ההפרה על ידי המפר, ובהתאם לכך יחליט אם להטיל על המפר עיצום כספי. כמו כן, רשאי המנהל לשקול אם להפחית את גובה העיצום בהתאם להוראות סעיף 31 המוצע. אם החליט המנהל להטיל על המפר עיצום כספי, ישלח המנהל למפר דרישת תשלום לגבי סכום העיצום הכספי המעודכן (להלן – דרישת תשלום). אם החליט המנהל שלא להטיל על המפר עיצום כספי, ימסור המנהל למפר הודעה על כך בכתב.

עוד מוצע לקבוע כי במקרה שבו בחר המפר שלא לטעון את טענותיו, תיחשב ההודעה על כוונת חיוב שנשלחה על ידי המנהל כהחלטה סופית שלו וכדרישת תשלום, בתום 30 הימים שבמהלכם היה רשאי המפר לטעון את טענותיו לפני המנהל, וזאת, כדי למנוע סרבול מיותר הכרוך במסירת הודעה נוספת על ידי המנהל.

(ב) השר, בהסכמת שר המשפטים, רשאי לקבוע מקרים, נסיבות ושיקולים שבשלהם יהיה ניתן להטיל עיצום כספי בסכום הנמוך מהסכומים הקבועים בסעיף 26, ובשיעורים שיקבע.

32. סכום מעודכן של העיצום הכספי (א) העיצום הכספי יהיה לפי סכומו המעודכן ביום מסירת דרישת התשלום, ולגבי מפר שלא טען את טענותיו לפני המנהל, כאמור בסעיף 29(ד) – ביום מסירת ההודעה על כוונת החיוב; הוגש ערעור על דרישת התשלום לפי סעיף 36 ועוכב תשלומו של העיצום הכספי בידי המנהל או בית המשפט, יהיה העיצום הכספי לפי הסכום המעודכן ביום ההחלטה בערעור.

(ב) סכומי העיצום הכספי הקבועים בסעיף 26 יתעדכנו ב־1 בינואר בכל שנה (בסעיף קטן זה – יום העדכון). בהתאם לשיעור עליית המדד הידוע ביום העדכון לעומת המדד שהיה ידוע ב־1 בינואר של השנה הקודמת; הסכום האמור יעוגל לסכום הקרוב שהוא מכפלה של עשרה שקלים חדשים; לעניין זה, "מדד" – מדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

(ג) המנהל יפרסם ברשומות הודעה על סכומי העיצום הכספי המעודכנים לפי סעיף קטן (ב).

33. המועד לתשלום העיצום הכספי המפר ישלם את העיצום הכספי בתוך 30 ימים מיום מסירת דרישת התשלום כאמור בסעיף 29.

34. (א) המנהל רשאי, על פי בקשתו של המפר, להחליט על פריסת התשלום של העיצום הכספי, ובלבד שמספר התשלומים לא יעלה על עשרה תשלומים חודשיים.

(ב) לא שילם המפר תשלום חודשי במועדו, יראו את החלטת המנהל על פריסת התשלום כאמור בסעיף קטן (א) כבטלה, ועל יתרת התשלום של העיצום הכספי יחולו הוראות סעיף 35.

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 32 לסעיף קטן (א)

לסעיף קטן (ג)

מוצע לקבוע כי המנהל יפרסם ברשומות הודעה על סכומי העיצום הכספי המעודכנים.

סעיף 33 מוצע לקבוע כי מפר שהפר הוראה המנויה בסעיף 26 המוצע, יחויב בתשלום העיצום הכספי בתוך 30 ימים מיום מסירת דרישת התשלום כאמור בסעיף 29 המוצע. ויובהר לעניין זה כי בהתאם להוראות סעיף 29 המוצע, אם מפר לא טען את טענותיו לאחר שנמסרה לו הודעה על כוונת חיוב, בתוך 30 ימים, יראו את ההודעה על כוונת חיוב כדרישת תשלום שנמסרה במועד האמור.

סעיף 34 מוצע לקבוע כי המנהל יהיה רשאי, על פי בקשתו של מפר, להחליט לפרוס את תשלום העיצום הכספי בידי המפר לעשרה תשלומים חודשיים לכל היותר. כמו כן מוצע לקבוע כי אם לא שילם המפר תשלום חודשי במועד, יראו את החלטת המנהל על פריסת התשלום כבטלה, ויתרת הסכום תשולם בתוספת הפרשי הצמדה וריבית כהגדרתם בחוק פסיקת ריבית והצמדה, התשכ"א-1961 (להלן – הפרשי הצמדה וריבית), בהתאם להוראות סעיף 35 המוצע.

מוצע לקבוע כי העיצום הכספי יהיה לפי הסכום המעודכן במועד מסירת הודעת התשלום. במקרה שבו בחר המפר לטעון את טענותיו לפני המנהל ונמסרה לו דרישת תשלום לפי סעיף 29 המוצע, יהיה סכום העיצום הכספי – הסכום המעודכן במועד המסירה כאמור; כאשר בחר המפר שלא לטעון את טענותיו לפני המנהל, יראו לפי הוראות סעיף 29 המוצע את ההודעה על כוונת החיוב כדרישת התשלום, וסכום העיצום הכספי יהיה הסכום המעודכן במועד מסירת ההודעה על כוונת חיוב. כמו כן, במקרים שבהם מוגש ערעור לבית משפט השלום כאמור בסעיף 36 המוצע, ובית המשפט הורה על עיכוב תשלומו של העיצום הכספי, או שהמנהל הסכים לכך, יהיה סכום העיצום הכספי – הסכום המעודכן ביום ההחלטה בערעור.

לסעיף קטן (ב)

מוצע לקבוע מנגנון אוטומטי לעדכון סכומי העיצום הכספי בהתאם לשיעור עליית מדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

35. לא שילם המפר עיצום כספי במועד, ויווספו על העיצום הכספי, לתקופת הפיגור, הפרשי הצמדה וריבית כהגדרתם בחוק פסיקת ריבית והצמדה, התשכ"א-1961⁶ (בפרק זה – הפרשי הצמדה וריבית), עד לתשלומי.
36. (א) על החלטת המנהל לפי פרק זה ניתן לערער לבית משפט השלום שבו יושב נשיא בית משפט השלום; ערעור כאמור יוגש בתוך 30 ימים מיום שנמסרה למפר החלטת המנהל.
- (ב) אין בהגשת ערעור לפי סעיף קטן (א) כדי לעכב את תשלום העיצום הכספי, אלא אם כן הסכים לכך המנהל או שבית המשפט הורה על כך.
- (ג) החליט בית המשפט לקבל ערעור שהוגש לפי סעיף קטן (א), לאחר ששולם העיצום הכספי לפי הוראות פרק זה, והורה על החזרת סכום העיצום הכספי ששולם או על הפחתת העיצום הכספי, יוחזר הסכום ששולם או כל חלק ממנו אשר הופחת, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית מיום תשלומי עד יום החזרתו.
37. (א) הטיל המנהל עיצום כספי לפי פרק זה, יפרסם המנהל באתר האינטרנט של המשרד להגנת הסביבה, את הפרטים שלהלן, בדרך שתבטיח שקיפות לגבי הפעלת שיקול דעתו בקבלת ההחלטה להטיל עיצום כספי:
- (1) דבר הטלת העיצום הכספי;
 - (2) מהות ההפרה שבשלה הוטל העיצום הכספי ונסיבות ההפרה;
 - (3) אם הופחת העיצום הכספי – הנסיבות שבשלהן הופחת סכום העיצום הכספי ושיעור ההפחתה;
 - (4) פרטים על אודות המפר, הנוגעים לעניין;
 - (5) שמו של המפר – אם הוא תאגיד.
- (ב) הוגש ערעור לפי סעיף 36, יפרסם המנהל את דבר הגשת הערעור ואת תוצאותיו.

ד ב ר י ה ס ב ר

ולאפשר מינוי של שופטים מיוחדים שירכשו מומחיות ומקצועיות בתחומים אלה, בין השאר על ידי כך שירכזו אצלם את הדיון בכל הנושאים המינהליים. שופטים אלה עברו הכשרה בתחום המשפט המינהלי, וירכשו מומחיות ומקצועיות בתחום השיפוט המינהלי.

לסעיף קטן (ב)

מוצע לקבוע כי הגשת ערעור לפי סעיף זה לא תעכב את תשלום העיצום הכספי, אלא אם כן הסכים לכך המנהל או שבית המשפט הורה על כך.

לסעיף קטן (ג)

מוצע לקבוע כי אם יקבל בית המשפט את הערעור שהוגש לפי סעיף זה, לאחר ששולם העיצום הכספי, יוחזר הסכום ששולם או כל חלק ממנו אשר הופחת בידי בית המשפט, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית מיום תשלומי עד יום החזרתו.

סעיף 37 מוצע לחייב את המנהל לפרסם את החלטותיו בדבר הטלת העיצום הכספי באתר האינטרנט של המשרד להגנת הסביבה. פרסום זה נועד להבטיח שקיפות ביחס להפעלת שיקול הדעת של המנהל, ולאפשר

סעיף 35 מוצע לקבוע כי על תקופת פיגור בתשלום העיצום הכספי ויווספו הפרשי הצמדה וריבית.

סעיף 36 לסעיף קטן (א)

מוצע לקבוע כי החלטת המנהל לפי פרק זה, תהיה נתונה לערעור לפני בית משפט השלום, שהוא מקום מושבו של נשיא בית משפט השלום באותו מחוז. ערעור כאמור יוגש בתוך 30 ימים מיום מסירת ההחלטה למפר.

מהות ההליך היא תקיפה של החלטה מינהלית. הכוונה בעתיד היא להקים מחלקות מינהליות בבתי משפט השלום, אשר בהן ירוכזו, בין השאר, כלל העניינים המינהליים המצויים היום בסמכות בית משפט השלום (ראו: הצעת חוק בתי משפט לעניינים מינהליים (תיקון מס' 75) (בתי משפט שלום לעניינים מינהליים), התשע"ב-2011 (הצ"ח הממשלה התשע"ב, עמ' 1243). כהכנה לכך, החליטה הנהלת בתי משפט, על דעת נשיאי בתי משפט השלום, לרכז באופן מינהלי, את העניינים המינהליים כאמור, במסגרת בית משפט שלום אחד בכל מחוז, שבו יושב נשיא בית משפט השלום שבאותו מחוז. זאת, כדי לרכז את כלל העניינים המינהליים שבכל מחוז בבית משפט אחד,

⁶ ס"ח התשכ"א, עמ' 192.

(ג) על אף הוראות סעיף קטן (א)5, רשאי המנהל לפרסם את שמו של מפר שהוא יחיד, אם סבר שהדבר נחוץ לצורך אזהרת הציבור.

(ד) על אף האמור בסעיף זה, לא יפרסם המנהל פרטים שהם בגדר מידע שרשות ציבורית מנועה מלמסור לפי סעיף 9(א) לחוק חופש המידע, התשנ"ח-1998, וכן רשאי הוא שלא לפרסם פרטים לפי סעיף זה, שהם בגדר מידע שרשות ציבורית אינה חייבת למסור לפי סעיף 9(ב) לחוק האמור.

(ה) פרסום כאמור בסעיף קטן (א) בעניין עיצום כספי שהוטל על תאגיד יהיה לתקופה של ארבע שנים, ובעניין עיצום כספי שהוטל על יחיד – לתקופה של שנתיים ושישה חודשים.

(ו) השר רשאי לקבוע דרכים נוספות לפרסום הפרטים האמורים בסעיף קטן (א).

38. על מעשה אחד המהווה הפרה של הוראה מההוראות לפי חוק זה המנויות בסעיף 26 ושל הוראה מההוראות לפי חוק אחר, לא יוטל יותר מעיצום כספי אחד. עיצום כספי בשל הפרה לפי חוק זה ולפי חוק אחר

39. (א) תשלום עיצום כספי לפי פרק זה לא יגרע מאחריותו הפלילית של אדם בשל הפרת הוראה מההוראות לפי חוק זה, המנויות בסעיף 26, המהווה עבירה. שמירת אחריות פלילית

(ב) שלח המנהל למפר הודעה על כוונת חיוב, בשל הפרה המהווה עבירה כאמור בסעיף קטן (א), לא יוגש נגדו כתב אישום בשל אותה הפרה, אלא אם כן התגלו עובדות חדשות, המצדיקות זאת.

(ג) הוגש נגד אדם כתב אישום בשל הפרה המהווה עבירה כאמור בסעיף קטן (א), לא ינקוט נגדו המנהל הליכים לפי פרק זה בשל אותה הפרה, ואם הוגש כתב האישום בנסיבות האמורות בסעיף קטן (ב) לאחר שהמפר שילם עיצום כספי, יחזור לו הסכום ששולם, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית מיום תשלום הסכום עד יום החזרתו.

ד ב ר י ה ס ב ר

של הוראה מההוראות לפי חוק אחר שאפשר להטיל בשלה עיצום כספי, לא יוטל יותר מעיצום כספי אחד.

סעיף 39 מוצע לקבוע כי תשלום העיצום הכספי לא יגרע מהאחריות הפלילית של אדם בשל הפרה, אם אותה הפרה מהווה גם עבירה. עם זאת, במקרה שנשלחה הודעה על כוונת חיוב למפר, בשל הפרה המהווה גם עבירה, לא יוגש נגד המפר כתב אישום בגין אותה הפרה, אלא אם כן התגלו עובדות חדשות המצדיקות זאת.

כמו כן, מוצע לקבוע כי מפר שהוגש נגדו כתב אישום בשל הפרות המנויות בסעיף 26 המוצע, לא יחויב בשל אותה הפרה בתשלום עיצום כספי. במקרה שהוגש כתב אישום נגד מפר שהוטל עליו עיצום כספי, בנסיבות האמורות בסעיף קטן (ב) המוצע, קרי, לאחר שהתגלו עובדות חדשות המצדיקות הגשת כתב אישום על אף הטלת העיצום, ואותו מפר שילם את העיצום הכספי, יחזור לו העיצום הכספי בתוספת הפרשי הצמדה וריבית מיום תשלומו עד יום החזרתו.

לציבור לבקר את החלטותיו ולערוך השוואה ביקורתית שלהן. פרסום כאמור יכול שיעשה גם בדרכים אחרות שקבע השר לפי סעיף קטן (ו) המוצע.

ככלל, לא יכלול הפרסום שמות של מפריסם שהם יחידים, אלא אם כן הדבר נחוץ כדי להזהיר את הציבור מפני מפר כאמור. כמו כן יימנע המנהל מפרסום פרטים שהם בגדר מידע שרשות ציבורית מנועה מלמסור לפי סעיף 9(א) לחוק חופש המידע, התשנ"ח-1998, ובנוסף הוא רשאי שלא לפרסם פרטים שהם בגדר מידע שרשות ציבורית אינה חייבת למסור לפי סעיף 9(ב) לחוק האמור, כדוגמת מידע שהוא סוד מסחרי.

מוצע להגביל את תקופת הפרסום לפי הסעיף המוצע לתקופה של 4 שנים – אם העיצום הוטל על תאגיד, ולתקופה של שנתיים וחצי – אם הוטל על מפר שהוא יחיד. כמו כן מוצע להסמיך את שר המשפטים לקבוע, בתקנות, דרכים נוספות לפרסום כאמור.

סעיף 38 מוצע לקבוע כי על מעשה אחד המהווה הפרה של הוראה מההוראות לפי חוק זה שאפשר להטיל בשלה עיצום כספי לפי סעיף 26 המוצע, וכן הפרה

⁷ ס"ח התשנ"ח, עמ' 226.

פרק ח': שונות

40. השר ממונה על ביצוע הוראות חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות לביצועו, ובין ביצוע ותקנות השאר –

(1) הוראות לעניין אופן הגשת בקשה לרישיון מדביר או לחידושו;

(2) הוראות לעניין הכרה בקורס הכשרה כאמור בסעיף 7(2) ובכלל זה, לעניין אופן הגשת בקשה להכרה כאמור, התנאים למתן ההכרה, תוכני הקורס, היקפו ודרכי ההכשרה וכן הוראות לעניין עריכת בחינות בסיום קורס הכשרה.

41. השר רשאי, בצו, בהתייעצות עם שר הבריאות ושר החקלאות ופיתוח הכפר, לשנות תיקון התוספת את התוספת.

42. השר רשאי לקבוע, באישור ועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת, אגרות בעד בחינות, בעד הגשת בקשה להכרה בקורס הכשרה, בעד הגשת בקשה לרישיון או לחידושו, בעד השתתפות בהשתלמויות מקצועיות שעורך הממונה, ואגרת רישיון.

43. (א) על גביית קנסות ועיצומים כספיים לפי חוק זה תחול פקודת המסים (גבייה)⁸.

גביית קנסות ועיצומים כספיים והעברתם לקרן לשמירת הניקיון

(ב) קנס ועיצום כספי שהוטלו לפי חוק זה ישולמו לקרן לשמירת הניקיון, ואולם קנס שהוטל עקב הפעלת סמכותו של עובד רשות מקומית ישולם לקופת הרשות המקומית.

44. השר רשאי לקבוע, בהתייעצות עם שר הבריאות, הוראות לעניין אופן השימוש באמצעי טיפול ובאמצעי מניעה מסוגים שיקבע לרבות חובת רישום של אמצעים כאמור; בתקנות כאמור רשאי השר לקבוע כי אמצעי טיפול ואמצעי מניעה מסוגים שיקבע, יראו אותם לעניין חוק זה כתכשיר הדברה ואת השימוש בהם כהדברה.

תקנות לטיפול באמצעי מניעה

ד ב ר י ה ס ב ר

חידוש רישיון, השתתפות בהשתלמויות מקצועיות וכן אגרה בעבור רישיונות המדבירים.

סעיף 43 כדי לאפשר גביית סכומי עיצומים כספיים וקנסות, המיועדים על פי המוצע לקרן לשמירת הניקיון, כפי שיפורט להלן, מוצע לקבוע כי תחול עליהם פקודת המסים (גבייה). הוראה דומה קיימת בסעיף 73 לחוק למניעת מפגעי אסבסט ואבק מזיק.

הקרן לשמירת הניקיון שהוקמה לפי סעיף 10 לחוק שמירת הניקיון, התשנ"ד-1984 (להלן – חוק שמירת הניקיון והקרן לשמירת הניקיון), מרכוז סכומי קנסות שהועברו לפי חוקים סביבתיים שונים ובהם חוק שמירת הניקיון, חוק החומרים המסוכנים, החוק למניעת מפגעים, ועוד. הקרן מיועדת למטרות סביבתיות שנקבעו בסעיף 10(ב) לחוק לשמירת הניקיון, ובהן המטרות של מניעת מפגעים ושמירה על איכות הסביבה, שיישום החוק המוצע נכלל בהן.

לאור האמור, וכמקובל בחקיקה סביבתית, מוצע לקבוע כי הקנסות והעיצומים הכספיים על עבירות לפי החוק המוצע יועברו לקרן לשמירת הניקיון, וכן להבהיר כי קנסות שהוטלו בידי עובד רשות מקומית עקב הפעלת סמכותו – ישולמו לרשות המקומית.

סעיף 44 במסגרת הצורך להבטיח טיפול מיטבי במפגעים ומטרידים הנגרמים על ידי מזיקים, מוצע, בסעיף 12, לחייב מדבירים לבחון ולשקול הפעלה של אמצעי

סעיף 40 מוצע לקבוע כי השר להגנת הסביבה ממונה על ביצוע החוק המוצע, ומוסמך להתקין תקנות לביצועו. ההסמכה המוצעת להתקין תקנות ביצוע היא כללית. עם זאת, מוצע לציין במפורש בסעיף זה את סמכות השר להתקין תקנות בעניין הליכי הגשת בקשה לרישיון מדביר, וכן בעניין ההסדרה של קורס הכשרה למדבירים. הוראות נוספות הכוללות הסמכה להתקין תקנות מוצעות בחוק זה, בין השאר, בסעיפים 8, 9(ב), 13 ו-14.

סעיף 41 התוספת לחוק המוצע קובעת את רשימת המזיקים לאדם ולרכוש, שהחוק המוצע עוסק בהסדרת העיסוק בהדברתם. מוצע לקבוע כי השר יהיה רשאי לשנות את התוספת לאחר התייעצות עם שני השרים שלהם סמכויות המשיקות לתחום ההדברה התברואית, דהיינו, שר החקלאות ופיתוח הכפר ושר הבריאות.

סעיף 42 כיום נגבות אגרות בעבור רישיונות, מכוח תקנות הדברת מזיקים, בסכום של 67 שקלים חדשים לכל שנת תוקף (כיום ניתנים ההיתרים לשלוש שנים). בנוסף, נגבות מכוח אותן תקנות אגרות בעבור השתתפות בבחינות, בסכום של 67 שקלים חדשים גם כן. מוצע להסמיך את השר להגנת הסביבה לקבוע, באישור ועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת, אגרות שונות הנדרשות לצורך רישום הוראות החוק. מכוח הסמכה זו יוכל השר לקבוע כאמור אגרות בעבור השתתפות בבחינות, בקשה להכרה בקורס הכשרה, בקשה לרישיון מדביר או

⁸ חוקי א"י כרך ב', עמ' (ע) 1374 (א) 1399.

45. (א) הוראות חוק זה לא יחולו על הדברה של מזיקים על גופם של בני אדם, ועל הדברה לצרכים חקלאיים בצמחים, בבעלי חיים או במיתקנים המשמשים לגידול בעלי חיים. (ב) אין בהוראות חוק זה כדי לגרוע מהוראות כל דין אחר שעניינו שמירת הטבע, הגנה על בעלי חיים, עיסוק בחומרי הדברה, הדברה לצורך מניעת הפצה של מחלות מבעלי חיים במקום החזקתם או בטיחות בעבודה, ובכלל זה:

- (1) חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), התשנ"ד-1994⁹;
- (2) חוק גנים לאומיים;
- (3) חוק להגנת חיית הבר;
- (4) חוק הגנת הצומח, התשט"ז-1957¹⁰;
- (5) פקודת מחלות בעלי חיים [נוסח חדש], התשמ"ה-1985¹¹;
- (6) פקודת הכלבת, 1934¹²;
- (7) חוק החומרים המסוכנים;
- (8) חוק רישוי עסקים, התשכ"ח-1968¹³;
- (9) פקודת הבטיחות בעבודה [נוסח חדש], התש"ל-1970¹⁴;
- (10) פקודת בריאות העם, 1940¹⁵.

ד ב ר י ה ס ב ר

הרישוי וההסדרה של העיסוק בהדברה אינן חלות על הדברה לצרכים חקלאיים שהיא בסמכות משרד החקלאות ופיתוח הכפר ועל הדברה של מזיקים על גוף האדם, שהיא בסמכות משרד הבריאות, וכאמור, אינה נושא להסדרת עיסוק.

תכשירי הדברה לשימוש חקלאי ווטרינרי טעונים רישום בדומה לתכשירי הדברה לגבי מזיקים לאדם ולרכוש, וזאת מכוח חוק הגנת הצומח ופקודת מחלות בעלי חיים. עם זאת, העיסוק בחומרים אלה אינו מוסדר בפני עצמו, ומכל מקום אין מקום להסדירו בחוק זה. תכשירים לשימוש על גוף האדם כגון תכשירי מריחה לדחיית יתושים טעונים אישור משרד הבריאות, אך מעצם טיבם אין השימוש בהם נחשב לעיסוק בהדברה.

בסעיף קטן (ב), מוצע לקבוע הוראות שמירת דינים לגבי דברי החקיקה הנוגעים לתחומים המשיקים לתחום הדברת המזיקים לאדם ולרכוש, כגון הגנה על בעלי חיים ושמירת הטבע, הסדרי רישוי ועיסוק לעניין חומרים מסוכנים, הדברה לצורך מניעת הפצה של מחלות מבעלי חיים במקום גידולם ותחום הבטיחות בעבודה.

מניעה ואמצעי טיפול, בטרם יבצעו הדברה. אמצעים אלה, בצד יתרונותיהם, יכולים אף הם לגרום לנזק או להיות נושא להטעיה בידי מדביר, למשל לגבי יעילותם, ועל כן יש צורך להסדיר חלק מאמצעי הטיפול והמניעה, שאין לגביהם כיום כל הסדרה. דוגמה לאמצעי טיפול כאמור הן מלכודות דבק המשמשות ללכידת מכרסמים.

לאור האמור, מוצע להסמיך את השר להגנת הסביבה לקבוע, בהתייעצות עם שר הבריאות, הוראות לעניין אופן השימוש באמצעי טיפול ואמצעי מניעה מסוגים מסוימים שקבע, לרבות קביעת חובת רישום של אותם אמצעי טיפול ומניעה, וזאת נוסף על המנגנון הקיים כיום לרישום של תכשירי הדברה שכוללים חומרים מסוכנים, לפי תקנות רישום תכשירים.

על פי המוצע, השר יוכל לקבוע הסדרים לעניין אמצעי טיפול ומניעה, כך שיראו אותם כתכשירי הדברה, ואת השימוש בהם, לעניין הוראות החוק המוצע, כהדברה על כל המשתמע מכך לעניין חובת הרישוי.

סעיף 45 תחום ההדברה של מזיקים לאדם משיק לתחומים רבים ושונים ולסמכויות של משרדים ורשויות נוספים. בסעיף קטן (א), מוצע להבהיר כי חובת

⁹ ס"ח התשנ"ד, עמ' 56.

¹⁰ ס"ח התשט"ז, עמ' 79.

¹¹ ס"ח התשמ"ה, עמ' 84.

¹² ע"ר מס' 481, תוס' 1, עמ' (ע) 242, (א) 242.

¹³ ס"ח התשכ"ח, עמ' 204.

¹⁴ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 16, עמ' 337.

¹⁵ ע"ר מס' 1065, תוס' 1, עמ' (ע) 191, (א) 239.

(1) השר, בהסכמת השר הממונה, יורה בנוהל על יישום הפעלת סמכויות אחראי פיקוח לפי סעיף 20 בגוף המנוי בהגדרה "מערכת הביטחון" (בסעיף זה – הנוהל); בנוהל ניתן לקבוע כללי אבטחת מידע שיחולו על הפעלת הסמכויות האמורות; נוהל ראשון לפי פסקה זו ייקבע בתוך 90 ימים מיום תחילתו של חוק זה, ובהעדר הסכמה בין השרים – בידי ראש הממשלה, בתוך 30 ימים לאחר מכן;

(2) על אף האמור בסעיף 20, קצין מוסמך רשאי לעכב את כניסתו המיידית של אחראי פיקוח למיתקן המוחזק בידי מערכת הביטחון או לחלק ממנו, אם מצא כי התקיים אחד מהמפורטים להלן, ובלבד שיוודע על כך לאחראי הפיקוח באופן שנקבע בנוהל, ויקבע מועד חדש לכניסתו, מוקדם ככל האפשר לאחר שחלפה העילה שמנעה את כניסתו:

(א) כניסתו באותה עת תשבש פעילות מבצעית או מודיעינית, או חקירה פלילית, או אימון או תרגיל רחב היקף או שנעשה בהם שימוש באמצעי לחימה;

(ב) מתרחשת במקום פעילות עוינת;

(ג) מתקיימת במיתקן פעילות שאחראי הפיקוח אינו רשאי להיחשף לה מטעמים של ביטחון המדינה או יחסי החוץ של מדינת ישראל;

(3) דרש אחראי פיקוח מאדם להזדהות לפניו, לשם הפעלת סמכויותיו לפי סעיף 20, כלפי מערכת הביטחון במיתקן המוחזק בידי מערכת הביטחון, ופקודות מערכת הביטחון או נהליה אסורים על אותו אדם להזדהות אלא בפני מי שמוסמך לכך על פיהן, רשאי אותו אדם להימנע מהצגת תעודה מזהה ולהציג את עצמו בדרך שתיקבע בנוהל;

(4) מדידות, דיגמות וציוד דיגום שניטלו ממיתקן המוחזק בידי מערכת הביטחון שהן או תוצאותיהן עשויות להיות מסווגות, יבוצעו ויישמרו במעבדות מסווגות, כפי שייקבע בנוהל, ובלבד שלא יהיה בכך כדי למנוע נטילת מדידה או דיגמה;

ד ב ר י ה ס ב ר

סמכויות הפיקוח שיפעיל אחראי פיקוח לפי פרק ה' לחוק המוצע כלפי אותו גוף. הסעיף המוצע מבהיר מהן הנסיבות שבהן ניתן לעכב את מימושן של סמכויות הפיקוח מטעמים של הגנה על פעילות מבצעית או מודיעינית, חקירה פלילית או מקרים אחרים שבהם האינטרס של ביצוע הפעילות בידי מערכת הביטחון גובר על צורכי הפיקוח לפי החוק המוצע. על פי המוצע, עיכוב כאמור יתאפשר, בין השאר, בנסיבות שבהן מתרחשת במקום פעילות עוינת.

עוד מוצעים הסדרים מיוחדים לעניין הזדהות לפני אחראי פיקוח, וכן לעניין ביצוע מדידות ודיגמות ושמירת תוצאות, כדי להבטיח שמירת חסיון מידע במקרים של חשש לפגיעה באינטרס מוגן שמערכת הביטחון על זרועותיה השונות מופקדת עליו. בכלל זה, מוצע לקבוע בסעיף קטן (א) (6) ו-(7) הוראות בדבר התאמתו הביטחונית של מי שיש חובה לפי החוק המוצע למסור לו מידע, בקשות ומסמכים ושל אחראי פיקוח והגבלות על מסירת מידע לאחראי פיקוח, הוצאת מסמכים רגישים ממיתקנים ביטחוניים ופרסום מידע.

סעיף 46 מוצע לקבוע כי החוק יחול על המדינה. לעניין הסדרת העיסוק בהדברה, המדינה היא ככל אדם או רשות. עם זאת, מוצע לקבוע הסדר מיוחד לגבי הפעלת הפיקוח על הוראות החוק המוצע בגוף הנמנה עם מערכת הביטחון, כהגדרתה המוצעת בסעיף זה. ההגדרה כוללת את משרד הביטחון ויחידות הסמך שלו, צבא הגנה לישראל, משטרת ישראל, שירות בתי הסוהר מפעלי מערכת הביטחון ששר הביטחון הודיע עליהם לשר, ועוד גופים המנויים בהגדרה המוצעת בסעיף זה.

לעניין זה מוצע לקבוע כי השר להגנת הסיביבה, בהסכמת השר הממונה על אותו גוף הנמנה עם מערכת הביטחון יקבעו נהלים להפעלת סמכויות הממונה וסמכויות אחראי פיקוח לפי פרק ה' המוצע, בגוף כאמור. הוראה דומה קיימת למשל בסעיף 75 לחוק למניעת מפגעי אסבסט ואבק מזיק.

על פי המוצע, השר להגנת הסיביבה, בהסכמת השר הממונה על גוף מערכת הביטחון, יורה על נוהל להפעלת

(5) אחראי פיקוח לא יעשה שימוש בסמכויותיו כלפי מערכת הביטחון לפי הוראות סעיף 20 אלא לאחר שעבר התאמה ביטחונית מתאימה, ולפי כללי אבטחת מידע הנהוגים מגוף המנוי בהגדרה "מערכת הביטחון" שכלפיו נעשה שימוש בסמכות כאמור;

(6) בקשות, מסמכים וכל מידע אחר שמערכת הביטחון חייבת במסירתו לפי הוראות חוק זה, למעט לפי סעיף 20(2) (בסעיף זה – מידע), והם מסווגים, יימסרו רק למי שהוא בעל התאמה ביטחונית מתאימה ולפי כללי אבטחת מידע הנהוגים מגוף המנוי בהגדרה "מערכת הביטחון", הנוגע בדבר, ואם לא היו בעלי התאמה ביטחונית כאמור – למנהל הכללי של המשרד להגנת הסביבה או לעובד בכיר הכפוף לו במישרין, ובלבד שהוא בעל התאמה ביטחונית מתאימה;

(7) על אף האמור בסעיף 20(2), מסירת ידיעה או מסמך, כולם או חלקם, לאחראי פיקוח, תהיה בהתאם להתאמתו הביטחונית ובהתאם לכללי אבטחת המידע של הגוף הביטחוני, ואולם קצין מוסמך רשאי להורות כי –

(א) ידיעה או מסמך מסוימים בעלי רגישות ביטחונית מיוחדת לא יועברו לאחראי פיקוח, אף אם התאמתו הביטחונית מתאימה, אלא לעובד המשרד להגנת הסביבה כפי שייקבע בנדהל;

(ב) אחראי פיקוח לא יוציא ממיתקן ביטחוני מסמך מסוים שהקצין המוסמך קבע לגביו כי הוא בעל רגישות ביטחונית מיוחדת; מסמך כאמור יישמר במקום שייועד לשם כך במיתקן, ויהיה נגיש לאחראי פיקוח או לעובד המשרד שנקבע כאמור בפסקת משנה (א), לפי העניין, בהתאם לכללי אבטחת המידע של גוף מהגופים המנויים בהגדרה "מערכת הביטחון";

(ג) מידע מסווג שאינו קשור במישרין לעילת הפיקוח, לא ייכלל בידיעה או במסמך הנמסרים לאחראי פיקוח או לעובד המשרד כאמור בפסקת משנה (א), ובלבד שיידע את אותו גורם על כך שהשמיט מידע;

(8) לא יפורסם, לפי הוראות חוק זה, מידע אשר יש בפרסומו כדי לפגוע בביטחון המדינה;

(9) מי שקיבל מידע כאמור בפסקאות (6) או (7), ינהג בו לפי הנחיות ממונה ביטחון במשרד להגנת הסביבה בנוגע לאבטחת מידע.

(ב) בסעיף זה –

"התאמה ביטחונית מתאימה" – התאמה ביטחונית כמשמעותה בסעיף 15 לחוק שירות הביטחון הכללי, התשס"ב-2002¹⁶;

"חוק להסדרת הביטחון" – חוק להסדרת הביטחון בגופים ציבוריים, התשנ"ח-1998¹⁷;

"ממונה ביטחון" – כהגדרתו בחוק להסדרת הביטחון;

"מערכת הביטחון" – כל אחד מאלה:

(1) משרד הביטחון ויחידות הסמך של משרד הביטחון;

(2) צבא הגנה לישראל;

(3) יחידות ויחידות סמך של משרד ראש הממשלה, שעיקר פעילותן בתחום ביטחון המדינה;

¹⁶ ס"ח התשס"ב, עמ' 179.

¹⁷ ס"ח התשנ"ח, עמ' 348.

(4) מפעלי מערכת הביטחון כמשמעותם בסעיף 20 לחוק להסדרת הביטחון, שאינם יחידות כאמור בפסקה (3), ואשר שר הביטחון הודיע עליהם לשר;
 (5) משטרת ישראל, שירות בתי הסוהר והרשות להגנה על עדים;
 "קצין בכיר" – קצין שדרגתו סגן אלוף, סגן ניצב או סגן גונדר, לפחות, לפי העניין, או מי שדרגתו מקבילה לדרגה כאמור;
 "קצין מוסמך" –

(1) לעניין הגופים המנויים בפסקאות (1) ו-(4) להגדרה "מערכת הביטחון" – כמשמעותו בסעיף 21 לחוק להסדרת הביטחון;
 (2) לעניין צבא הגנה לישראל – ראש מחלקת ביטחון מידע בצבא הגנה לישראל או קצין בכיר שהסמיך לעניין זה;
 (3) לעניין שירות הביטחון הכללי – ראש שירות הביטחון הכללי או עובד בכיר בשירות שהסמיך לעניין זה;
 (4) לעניין המוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים – קצין מוסמך כמשמעותו בסעיף 21א לחוק להסדרת הביטחון;
 (5) לעניין משטרת ישראל – קצין בכיר שיסמיך המפקח הכללי של משטרת ישראל לעניין זה;
 (6) לעניין שירות בתי הסוהר – קצין בכיר שיסמיך ניצב בתי הסוהר לעניין זה;
 "השר הממונה" –

(1) לעניין הגופים המנויים בפסקאות (1) ו-(2) להגדרה "מערכת הביטחון" – שר הביטחון;
 (2) לעניין הגופים המנויים בפסקאות (3) ו-(4) להגדרה "מערכת הביטחון" – ראש הממשלה;
 (3) לעניין הגופים המנויים בפסקה (5) להגדרה "מערכת הביטחון" – השר לביטחון פנים.

47. בחוק בתי משפט לעניינים מינהליים, התש"ס-2000¹⁸, בתוספת הראשונה, בפרט 21 בסופו יבוא:
 "28. חוק הסדרת העיסוק בהדברת מזיקים לאדם ולרכוש, התשע"ד-2014."
 48. בחוק הרשויות המקומיות (אכיפה סביבתית – סמכויות פקחים), התשס"ח-2008¹⁹, בתוספת, בסופה יבוא:
 "20. חוק הסדרת העיסוק בהדברת מזיקים לאדם ולרכוש, התשע"ד-2014."
 49. בחוק הגנת הסביבה (סמכויות פיקוח ואכיפה), התשע"א-2011²⁰, בתוספת, בסופה יבוא:
 "26. חוק הסדרת העיסוק בהדברת מזיקים לאדם ולרכוש, התשע"ד-2014."

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 47 מוצע לתקן את התוספת הראשונה לחוק בתי משפט לעניינים מינהליים, התש"ס-2000, כך שהחלטות מינהליות של הממונה לפי החוק המוצע יידונו

¹⁸ ס"ח התש"ס, עמ' 190; התשע"ד, עמ' 153.

¹⁹ ס"ח התשס"ח, עמ' 534; ס"ח התשע"ב, עמ' 559; ק"ת התשע"ב, עמ' 1554.

²⁰ ס"ח התשע"א, עמ' 738; ס"ח התשע"ב, עמ' 559; ק"ת התשע"ג, עמ' 143.

תחילתו של חוק זה, 90 ימים מיום פרסומו (להלן – יום התחילה).

(א) מי שבידו, ערב יום התחילה, אחד מההיתרים המפורטים להלן, שניתן לו לפי תקנות רישוי עסקים (הדברת מזיקים), התשל"ה-1975²¹ (להלן – תקנות הדברת מזיקים), יראו אותו כבעל רישיון מדביר בסיסי עד תום תקופת ההיתר שבידו או עד תום שנתיים מיום התחילה, לפי המאוחר, אלא אם כן הרישיון בוטל או הותלה קודם לכן לפי הוראות חוק זה:

(1) היתר קטילת חרקים;

(2) היתר קטילת מכרסמים.

(ב) מי שבידו, ערב יום התחילה, היתר קטילת חרקים וכן היתר קטילת מכרסמים שניתנו לו לפי תקנות הדברת מזיקים, יראו אותו כבעל רישיון מדביר מתקדם ורישיון מדביר בשטח פתוח, עד תום תקופת ההיתרים שבידו או עד תום שנתיים מיום התחילה, לפי המאוחר, אלא אם כן הרישיון בוטל או הותלה קודם לכן לפי הוראות חוק זה.

(ג) מי שבידו, ערב יום התחילה, היתר קטילת חרקים, היתר קטילת מכרסמים וכן היתר איוד שניתנו לו לפי תקנות הדברת מזיקים, יראו אותו כבעל רישיון מדביר מתקדם המורשה לאיוד, עד תום תקופת ההיתרים שבידו או עד תום שנתיים מיום התחילה, לפי המאוחר, אלא אם כן הרישיון בוטל או הותלה קודם לכן לפי הוראות חוק זה.

(ד) מי שרואים אותו כבעל רישיון מדביר לפי הוראות סעיפים קטנים (א) עד (ג), המבקש לחדש את רישונו, יחולו על חידוש הרישיון ההוראות לפי חוק זה.

ד ב ר י ה ס ב ר

יש מדבירים מעטים, אשר לא עמדו בדרישות לקבלת שני הרישיונות העיקריים, ובידיהם היתר קטילת חרקים בלבד או היתר קטילת מכרסמים בלבד. מאחר שנראה כי רמת הכשרתם של מדבירים אלה לא נמצאה מספקת מעבר לרמה בסיסית בלבד, מוצע לקבוע, בסעיף קטן (א), כי הם ייחשבו לבעלי רישיון מדביר בסיסי.

רישיון מדביר מתקדם המורשה לאיוד מקביל להיתר איוד שניתן היום לפי תקנות הדברת מזיקים, ועל כן מוצע לקבוע שמי שהיה בידו היתר כאמור, יחד עם היתרים לקטילת חרקים ומכרסמים, יראו אותו במשך תקופת המעבר כבעל רישיון מדביר מתקדם המורשה לאיוד.

לעניין רישיון מדביר צבאי יצוין כי כיום אין רישיון מיוחד למדביר צבאי, והעוסקים בהדברה בצבא הגנה לישראל מחזיקים בהיתרים אורחיים רגילים. היתרים אלה יישארו בידם במהלך תקופת המעבר, מאחר שעברו את הבחינות הנדרשות.

כאמור, על פי המוצע היתרי המדבירים שהיו בתוקף ערב תחילתו של החוק המוצע יעמדו בתוקפם עד תום שנתיים מיום התחילה או עד תום תקופת ההיתר, לפי המאוחר, ויראו אותם במהלך תקופה זו כרישיונות שניתנו לפי החוק המוצע, בהתאם לסוג ההיתר שהיה בידם. תקופה זו, שעשויה להאריך בפועל את ההיתרים הקיימים, תואמת את תקופת המעבר המוצעת לצורך היערכות ליישום החוק המוצע בהוראות המעבר שבסעיפים 52 ו-53 המוצעים. הארכה זו מוצדקת גם נוכח הארכת תקופת הרישיון משלוש שנים לחמש שנים, על פי המוצע

סעיף 50 מוצע לקבוע כי המועד לתחילת החוק יהיה 90 ימים מיום פרסומו, לצורך היערכות בסיסית ליישומו, ובכלל זה לצורך הסמכת הממונים, הוועדה לענייני מדבירים ואחראי הפיקוח.

לסעיף 51 מוצע לקבוע הוראת מעבר, המתייחסת לכ-1500 מדבירים פעילים אשר רשומים כיום במשרד להגנת הסביבה, והם בעלי היתרים מסוגים שונים שניתנו להם לפי תקנות הדברת מזיקים. מוצע לאפשר לבעלי היתרים אלה להמשיך ולעסוק בהדברה באופן חוקי, שכן אין הצדקה ממשית לדרוש מהם בשלב זה לעבור הכשרה נוספת או בחינות. על כן, מוצע לקבוע כי ההיתרים הקיימים ייחשבו לרישיונות מדביר שניתנו לפי החוק המוצע, למשך תקופת מעבר של שנתיים מיום התחילה או עד תום תקופת ההיתר שבידם, לפי המאוחר. זאת, תוך התאמה בין רמת ההכשרה הנדרשת היום לגבי סוגי ההיתרים הקיימים, בהשוואה לרמת ההכשרה הנדרשת על פי החוק המוצע לסוגי הרישיונות החדשים.

לפי תקנות הדברת מזיקים ניתנו היתרים משלושה סוגים – היתר קטילת חרקים, היתר קטילת מכרסמים והיתר איוד. מרבית המדבירים כיום מחזיקים בהיתר כפול, לקטילה של חרקים ומכרסמים. הבחינות לצורך קבלת שני ההיתרים כוללות הכשרה בתחומים המקבילים לאלה הנכללים על פי המוצע ברישיון מדביר מתקדם ורישיון מדביר בשטח פתוח גם יחד. על כן מוצע לקבוע שבעלי היתרים אלה יוכלו להמשיך לעסוק בתחומים אלה בלא פגיעה, במשך תקופת המעבר.

²¹ ק"ת התשל"ה, עמ' 1184.

52. על אף הוראות סעיפים 3 ו-6 רשאי אדם לסייע למדביר בביצוע הדברה גם אם לא מתקיימים בו התנאים שבסעיף 6 ורשאי מדביר להסתייע באדם כאמור, עד תום שנתיים מיום התחילה, ובלבד שאותו אדם הוא עובד הדברה של המדביר, כהגדרתו בתקנות הדברת מזיקים כנוסחן ערב יום התחילה, הפועל בהתאם להוראות תקנות 38 ו-39 לתקנות האמורות, וימשיכו לחול לגבי הוראות סימן ה' לפרק ג' לאותן תקנות בשינויים המחויבים ובשינוי זה: הסמכויות הנתונות למנהל לפי תקנה 40 יהיו נתונות לממונה בהתייעצות עם הוועדה לענייני מדבירים.
53. (א) על אף האמור בסעיף 7(2) כל עוד לא הותקנו תקנות לפי סעיף 40(2) אך לא יאחר מתום שנתיים מיום התחילה, רשאי הממונה לתת רישיון מדביר למבקש שעמד בבחינות כמפורט להלן לפי העניין, שיערוך הממונה, אף שלא השתתף בקורס הכשרה כאמור בסעיף 7(2):

הוראת מעבר לעניין בחינות

ד ב ר י ה ס ב ר

המדביר ועובד ההדברה לא יעמדו בדרישות התקנות כאמור, לא תחול ההקלה האמורה לגבי העסקת עובד הדברה. במצב זה, ייחשב המדביר למי שהפר את הוראות החוק לעניין הסתייעות בביצוע ההדברה, לפי סעיף 6 המוצע, והמסיע ייחשב למי שהפר את האיסור על עיסוק בהדברה בלא רישיון הקבוע בסעיף 3 המוצע. על שניהם יהיה אפשר להטיל עיצום כספי או להגיש כתב אישום בגין הפרת ההוראות האמורות.

לפי תקנה 37(ב) לתקנות הדברת מזיקים, הוועדה לענייני הדברה שהוקמה לפי אותן תקנות מוסמכת להתרות במדביר, לנוסף בו, לבטל את היתר ההדברה שבידו או להתלות את ההיתר לתקופה שתקבע אם התקיימו נסיבות המנויות בתקנה 37(א) לתקנות האמורות. כאמור לעיל, במקום הוראה זו מוצע, בסעיף 10 כנוסחו המוצע, להסמיך את הממונה להפעיל סמכויות אלה וסמכויות נוספות, בהתקיים נסיבות דומות, לאחר שהתייעץ עם הוועדה לענייני מדבירים שמוצע להקימה בסעיף 17.

תקנה 40 לתקנות הדברת מזיקים קובעת כי לגבי עובד הדברה, סמכויות הוועדה נקוטו אמצעי משמעת לפי תקנה 37(ב) יהיו נתונות בהתקיים אותן נסיבות, למנהל, אלא שבמקום ביטול ההיתר או התלייתו מוסמך המנהל להורות על איסור או איסור זמני לעסוק בהדברה. מוצע להבהיר כי בתקופת המעבר שבמהלכה עובדי הדברה יהיו רשאים להמשיך לעבוד בהדברה, סמכויות אלה יהיו נתונות לממונה בהתייעצות עם הוועדה לענייני מדבירים כלפי אותם עובדים, וזאת בהתאמה להוראות סעיף 10 המוצע החלות לעניין מדבירים.

סעיף 53 מוצע לקבוע כי כל עוד לא קבע השר בתקנות הוראות לעניין קורסי הכשרה, או עד תום שנתיים מיום תחילת החוק המוצע, לפי המוקדם, יוכל הממונה לתת רישיונות למבקשי רישיונות שעמדו בבחינות שנערכו לפי תקנות הדברת מזיקים, בהתאם לסוג הבחינה שעברו וסוג הרישיון המבוקש, וזאת אף אם לא השתתפו בקורס הכשרה כדרישת סעיף 7(2) המוצע.

כדי לאפשר עריכת בחינות למבקשי רישיון מדביר כאמור, מוצע לקבוע כי על עריכת בחינות כאמור יחולו

בסעיף 9. יצוין כי מדבירים שקיבלו היתרים לפי תקנות הדברת מזיקים, המבקשים להוסיף ולעסוק בהדברה, יידרשו לחדש את רישיונם לפי הוראות החוק, דהיינו, לעמוד בתנאי הכשירות כאמור בסעיף 9 המוצע.

סעיף 52 לפי תקנות הדברת מזיקים המסדירות את העיסוק בהדברה כיום, מדביר רשאי להעסיק בביצוע הדברה עובד שלא עבר הכשרה מתאימה, אף שלא בנוכחותו. על פי הערכת המשרד להגנת הסביבה, ישנם אלפי עובדי הדברה כאמור המועסקים בידי מדבירים. לצורך הכשרתם והסמכתם של מי מעובדים אלה שירצו להפוך למדבירים בעלי רישיון, או כל אדם אחר שיחפוץ בכך, דרושה תקופת היערכות של שנתיים, שבמהלכה, בין השאר, יותקנו תקנות לעניין הכרה בקורסי הכשרה, בחינות מתאימות לסוגי הרישיונות החדשים לפי החוק המוצע, אגרות ועוד.

כדי שלא לפגוע בפרנסתם של עובדי הדברה קיימים, מוצע להשאיר בתוקפן, למשך תקופת מעבר של שנתיים את הוראות תקנות הדברת מזיקים המתירות את העיסוק של עובדי הדברה, בכפוף להוראות שונות הקבועות באותן תקנות לגבי אחריות המדביר על עבודתם. במהלך אותה תקופה, יוכלו אותם עובדים לעבור הכשרה ולקבל רישיון מדביר.

כך, מדביר יהיה רשאי להעסיק עובד הדברה שאינו מדביר, ובלבד שהוא עובד שלו, אשר עבר קורס עזרה ראשונה. עובד ההדברה יהיה רשאי לבצע את ההדברה גם שלא בנוכחות המדביר, אך בכפוף לכך שהמדביר שאצלו הוא עובד ימסור לו הוראות מפורטות בכתב לגבי ביצוע העבודה לפי הוראות תקנה 38 לתקנות הדברת מזיקים וכן יחולו עליו, לפי תקנה 39 לתקנות האמורות, חובות לגבי ביצוע הדברה כאילו היה מדביר, ובהן ההגבלה לעניין פיזור פתיונות, הקבועה בתקנה 44 לאותן תקנות. יובהר כי על פי תקנה 39 לתקנות הדברת מזיקים, בביצוע הדברה יחולו על עובד ההדברה החובות החלות על מדביר, למעט החובה לתת הודעות הוזהרה למזמן העבודה ולציבור.

יודגש כי הוראת המעבר המוצעת קובעת הקלה ביחס לאיסורים הקבועים בסעיפים 3 ו-6 לחוק המוצע, אך אם

- (1) רישיון מדביר בסיסי – למבקש שעמד בבחינה להיתר קטילת חרקים או בבחינה להיתר קטילת מכרסמים, כאמור בתקנה 21 ובתוספת השנייה לתקנות הדברת מזיקים כנוסחן ערב יום התחילה;
- (2) רישיון מדביר מתקדם ורישיון מדביר בשטח פתוח – למבקש שעמד בבחינה להיתר קטילת חרקים וכן בבחינה להיתר קטילת מכרסמים, כאמור בתקנה 21 ובתוספת השנייה והשלישית לתקנות הדברת מזיקים, כנוסחן ערב יום התחילה;
- (3) רישיון מדביר מתקדם המורשה לאיוד – למבקש שעמד בבחינה להיתר איוד, כאמור בתקנה 21 ובתוספת הרביעית לתקנות הדברת מזיקים, כנוסחן ערב יום התחילה.

(ב) על עריכת הבחינות לפי סעיף קטן (א) יחולו תקנות 21(ב), 22, 29(ב) ו-31 לתקנות הדברת מזיקים, כנוסחן ערב יום התחילה.

(א) החובות, ההגבלות והתנאים שנקבעו בתקנות 4 ו-5 לתקנות הדברת מזיקים כנוסחן ערב יום התחילה, יראו אותם, בשינויים המחויבים, לעניין חוק זה, לרבות לעניין פרקים ו' וז', כחובות, הגבלות ותנאים החלים על בעל עסק של הדברה שנקבעו לפי סעיף 17(ד) לחוק זה, כל עוד לא שונו או בוטלו לפי חוק זה.

(ב) החובות, ההגבלות והתנאים שנקבעו בתקנות 6 עד 13 ו-14(א) עד (ג) ו-10 לתקנות הדברת מזיקים כנוסחן ערב יום התחילה, יראו אותם, בשינויים המחויבים, לעניין חוק זה, לרבות לעניין פרקים ו' וז', כחובות, הגבלות ותנאים החלים על מדביר ועל בעל עסק של הדברה שנקבעו לפי סעיף 13(א) ו-17(ד) לחוק זה, כל עוד לא שונו או בוטלו לפי חוק זה.

(ג) החובות, ההגבלות והתנאים שנקבעו בתקנות 28, 29(א), 41, 42, 44 ו-49(ב) ובתוספת השישית לתקנות הדברת מזיקים כנוסחן ערב יום התחילה, יראו אותם, בשינויים המחויבים, לעניין חוק זה, לרבות לעניין פרקים ו' וז', כחובות, הגבלות ותנאים החלים על מדביר שנקבעו לפי סעיפים 8(א), 12(ג), 13(א), 14(א) לחוק זה, כל עוד לא שונו או בוטלו לפי חוק זה.

ד ב ר י ה ס ב ר

בסעיף קטן (ב) מוצע לקבוע כי התקנות המפורטות בו, אשר כוללות הוראות לעניין מיתקנים וציוד, אחסון והובלה ופעולות שיש לנקוט לאחר סיום פעולת הדברה, יהיו הוראות מחייבות הן כלפי מדביר והן כלפי בעל עסק להדברה, ויראו אותן כאילו הותקנו מכוח סעיף 13(א) ו-17(ד) המוצע.

בסעיף קטן (ג) מוצע לקבוע כי התקנות והתוספת לתקנות שמפורטות בו, הכוללות הוראות בדבר אזהרות ומסירת מידע למוזמן הדברה, יראו אותן כחובות החלות על מדביר שנקבעו מכוח סעיף 13(א) המוצע, ועל כן סמכויות האכיפה לגביהן יחולו לגבי מפר שהוא מדביר. כמו כן, מוצע לקבוע כי תקנות אשר כוללות הוראות בדבר השתלמויות מקצועיות יהיו מחייבות ויראו אותן כאילו הותקנו מכוח סעיפים 8(א), 13(ג) ו-13(א) כנוסחם המוצע.

בסעיף קטן (ד), מוצע לקבוע כי תקנות אשר כוללות הוראות בדבר אגרות, ובקשה להיתר יראו אותן כאילו הותקנו מכוח סעיפים 42 ו-40(1) כנוסחם המוצע.

כאמור, האמור בהוראות המעבר יחול עד שיתוקנו תקנות הדברת מזיקים ויותאמו להוראות החוק המוצע.

הוראות תקנות 21, 22 ו-31(ב) ו-31 לתקנות הדברת מזיקים. על פי המוצע ייערכו הבחינות האמורות בידי הממונה שמונה לפי החוק המוצע, ולא בידי מנהל מרכז ההדרכה לבריאות הציבור שבמשרד הבריאות, כפי שקבוע כיום בתקנות הדברת מזיקים.

סעיף 54 מוצע להבהיר כי תקנות מסוימות מתקנות הדברת מזיקים, המפורטות בסעיף זה, יראו אותן, לאחר תחילתו של החוק המוצע, כתקנות שהותקנו מכוחו. תקנות אלה, שהחוק המוצע כולל הסמכה להתקנתן, יעמדו בתוקפן כל עוד לא הוחלפו על ידי תקנות חדשות, ויראו אותן כאילו הותקנו לפי החוק המוצע, כך שיהיה ניתן לאבדן את אותן תקנות קיימות באמצעות סעיפי העונשין והעיצום הכספי שבחוק המוצע.

תקנות 4 ו-5 לתקנות הדברת מזיקים אינן מסדירות את העיסוק בהדברה אלא את פעולתו של עסק הדברה, שהוא עסק טעון רישוי לפי חוק רישוי עסקים. תקנות אלה יישארו בתוקפן ומוצע להבהיר בסעיף קטן (א), כי תקנות אלה יוסיפו להיות מחייבות כלפי בעל עסק של הדברה, ויראו אותן כתקנות שהותקנו לפי סעיף 13(ד) המוצע.

(ד) תקנות 31, 34 ו-31 (ב) ו-1 (ג) וחלק ב' לתוספת החמישית לתקנות הדברת מזיקים כנוסחן ערב יום התחילה, יראו אותם, בשינויים המחויבים, לעניין חוק זה, כאילו הותקנו לפי סעיפים 40(1) ו-42 לחוק זה, כל עוד לא שונו או בוטלו לפי חוק זה.

תוספת

(ההגדרה "מזיקים" שבסעיף 2)

בתוספת זו –

"מבנה" – מבנה מכל סוג שהוא, לרבות בית מגורים, מחסן ומבנה זמני וכן חצר פרטית הצמודה להם, כלי תחבורה ומכולה לאחסון;

"בתחום יישוב" – במבנים ובשטחים פתוחים בתחום יישוב, לרבות שטח פתוח בהיקף של 500 מטרים מהמבנה האחרון ביישוב.

חלק א' – חסרי חוליות

מעבירי מחלות ומוצצי דם

(1) יתושים;

(2) זבובי חול;

(3) קרציות וקרציונים – כשהם בתחום יישוב;

(4) פשפש המיטה – כשהוא במבנה;

(5) פרעושים – כשהם בתחום יישוב;

(6) זבוב הבית;

עוקצים וארסיים

(1) נמלים פולשות כגון נמלת האש הקטנה ונמלת האש הגדולה;

(2) תהלוכין האורן;

(3) צרעה מזרחית, צרעה גרמנית וצרעת פלך – כשהן בתחום יישוב;

(4) דבורת הדבש הננסית;

מזיקים הגורמים לאי-נוחות

(1) תיקן אמריקני, תיקן גרמני ותיקן בתיים (תיקן פסים חום) – כשהם בתחום יישוב;

(2) נמלים – כשהן בתחום יישוב;

(3) זבובים – כשהם בתחום יישוב;

ד ב ר י ה ס ב ר

דם מנויים יתושים, זבובי חול, קרציות וקרציונים, פשפש המיטה, פרעושים וזבוב הבית.

לגבי חלק מהמזיקים מוצע לקבוע מגבלות לגבי הגדרתם כמזיק לפי מקום הימצאם. כך למשל, נמלת האש הקטנה, שהיא מין פולש, מוגדרת כמזיק בכל מקום, בלא סייג. לעומת זאת, חיפושיות שהן מזיקים לרכוש מוגדרות כמזיק רק כאשר הן במבנים או חצרות פרטיים. יצוין כי לעניין התוספת מוצע לקבוע כי גם מבנים זמניים, מכולות אחסון או כלי תחבורה ייחשבו למבנים.

תוספת כאמור בדברי ההסבר להגדרה "מזיקים", המזיקים שהחוק המוצע מסדיר את הדברתם, הם בעלי חיים, המנויים בתוספת, שעלולים לגרום לפגיעה באדם, באמצעות פגיעה בגוף האדם או בבריאותו (למשל באמצעות עקיצה או נשיכה, או העברת מחלות). נוכחות מטרידה או פגיעה במוזון או ברכוש.

מוצע לכלול בתוספת 27 מיני מזיקים המחולקים לקבוצות על פי סוג המפגע או המטרד שהם גורמים. כך למשל, בקבוצת חסרי החוליות המעבירים מחלות ומוצצים

(4) פסוקאים – כשהם במבנה;

(5) חילזון אפריקני ענק;

מזיקים לרכוש

(1) חיפושיות – כשהן במבנה ועלולות לגרום לנזק לרכוש;

(2) טרמיטים – כשהם בתחום יישוב;

(3) עשי בגדים – כשהם במבנה.

מזיקים למוצרי מזון מעובדים

(1) חיפושיות מחסן – כשהם במבנה;

(2) עשים – כשהם במבנה;

(3) אקריות ופסוקאים – כשהם נלווים למזיקים אחרים;

חלק ב' – חולייתנים

(1) עכברים;

(2) חולדות;

(3) עטלפי פירות – כשהם בתחום יישוב;

(4) יונת הבית – כשהיא בתחום יישוב;

(5) דרור הבית – כשהוא בתחום יישוב;

(6) עורב הודי ועורב אפור – כשהם בתחום יישוב.

חלק ג' – מזיקים בתנאים מיוחדים

(1) פרוקי רגליים ארסיים כגון עקרבים, עכבישים, נדלים, ורבי רגל – כשהם בבית מגורים ובגינה פרטית הצמודה לו או כשהם מופיעים במופע המוני בשטחים פתוחים בתחום יישוב;

(2) דבורת הדבש – כאשר נחיל שלה מתנחל במבנה ולא ניתן לנקוט אמצעים לסילוקו לפי דין אחר;

(3) חרקים או פרוקי רגליים מאותו המין – כשהם מופיעים במופע המוני ויש חשש להעברת מחלות לבני אדם;

ד ב ר י ה ס ב ר

ועלול לגרום למפגע של עקיצות שאין מנוס מלטפל בו. הדרך המתאימה להתמודד עם הבעיה היא באמצעות פינוי מוסדר של הקן בידי עובדי משרד החקלאות ופיתוח הכפר. הסדר חוקי של פינוי כאמור מוצע בהצעת חוק להסדרת הצבה של כוורות וייצור דבש, התשע"ד–2014

מוצע למנות בתוספת, ברשימה נפרדת, גם בעלי חיים שאינם נחשבים בדרך כלל למזיקים, אך במצבים מיוחדים יוצרים מפגע או מטרד. כך למשל, דבורת הדבש היא בעל חיים מועיל ויצרני, שאין לפגוע בו. עם זאת, לעתים מתנחל באופן אקראי נחיל של דבורת הדבש בחצרות ובבתים

(4) אוכלוסייה גדולה של פרוקי רגליים מאותו המין כגון טחביות, רבי רגל, פשפשים, סרחן חום או זחלי פרפרים – כשהיא מופיעה במופע חדי־פעמי או עונתי בתחום יישוב וגורמת למטרד;

(5) אוכלוסייה של מכרסמים שאינם עכברים או חולדות – כשהיא מופיעה בשטחים פתוחים בתחום יישוב.

ד ב ר י ה ס ב ר

כאמור, לפי סעיף 41 המוצע, יהיה השר רשאי לתקן את רשימת המזיקים שבתוספת לצו, לאחר התייעצות עם שר הבריאות ועם שר החקלאות ופיתוח הכפר.

(הצ"ח הממשלה התשע"ד, עמ' 464). עם זאת, כאשר פינוי בדרך זו אינו אפשרי, הדבורה תיחשב למזיק ויהיה ניתן לבצע הדברה נקודתית של הקן.

